NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY VERICA TRSTENJAK prednesené 2. júna 2010[1]

I — Úvod

1. Na základe tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania má Súdny dvor v súlade s článkom 234 Zmluvy o ES[2] rozhodnúť o výklade smernice Rady 89/48/EHS z 21. decembra 1988 o všeobecnom systéme uznávania diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov[3]. Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission (ďalej len „OBDK“) sa konkrétne pýta, či je vzhľadom na ciele smernice 89/48 dovolené, aby štátny príslušník Spoločenstva, ktorý absolvoval celé svoje štúdium vo svojom štáte pôvodu, konkrétne v Rakúsku, a prostredníctvom nostrifikácie svojho akademického titulu v Španielsku získal diplom, ktorý mu umožnil prístup k advokátskemu povolaniu v tejto krajine, môže využiť vzájomné uznanie svojho španielskeho akademického titulu v Rakúsku na účely výkonu tohto povolania vo svojom štáte pôvodu, hoci v Španielsku neabsolvoval rozsah odbornej praxe vyžadovaný v Rakúsku.

II — Právny rámec

A — *Právo Spoločenstva*

2. Smernica 89/48/EHS, ktorá sa na základe časovej pôsobnosti vzťahuje na vec, ktorá je predmetom konania vo veci samej, predtým, ako bola zrušená smernicou 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií[4], ktorá nadobudla účinnosť 20. októbra 2007,

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Podľa Lisabonskej zmluvy z 13. decembra 2007 (Ú. v. EÚ C 306, s. 1), ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, prejudiciálne konanie v súčasnosti upravuje článok 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

3 — Ú. v. ES L 19, s. 16; Mim. vyd. 05/01, s. 337.

4 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (Ú. v. EÚ L 255, s. 22). Smernica 2005/36 konsoliduje právnu úpravu uznávania odborných kvalifikácií. Táto smernica integruje tri horizontálne smernice týkajúce sa všeobecnej úpravy a dvanásť osobitných smerníc. Vzťahuje sa na každého štátneho príslušníka členského štátu, ktorý chce vykonávať regulované povolanie v inom členskom štáte, ako je členský štát, v ktorom získal svoju odbornú kvalifikáciu, či už ako samostatne zárobkovo činná osoba alebo ako zamestnanec.

upravovala vzájomné uznávanie diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov.

3. Prvé odôvodnenie smernice 89/48 stanovuje:

„keďže podľa článku 3 písm. c) zmluvy zrušenie prekážok obmedzujúcich slobodu pohybu osôb a služieb medzi členskými štátmi predstavuje jeden z cieľov Spoločenstva; keďže štátnym príslušníkom členských štátov umožňuje vykonávať povolanie, či už slobodné alebo platené, v členskom štáte inom než v tom, kde získali svoju odbornú kvalifikáciu."

4. Tretie odôvodnenie tejto smernice stanovuje:

„keďže s cieľom zabezpečiť rýchlu odpoveď na očakávania štátnych príslušníkov krajín Spoločenstva, ktorí majú diplomy o vyššom vzdelaní udelené po ukončení odborného vzdelania a prípravy v nejakom členskom štáte inom, než v ktorom si želajú vykonávať svoje povolanie, mala by sa tiež zaviesť iná metóda uznávania diplomov, aby sa umožnilo tým, ktorí chcú vykonávať svoje povolanie, ktoré v nejakom hostiteľskom členskom štáte závisí od ukončenia postredoškolského vzdelania a prípravy, za predpokladu, že majú taký diplom pripravujúci ich na tieto činnosti, udelený po ukončení štúdií trvajúcich aspoň tri roky a bol vydaný iným členským štátom."

5. Piate odôvodnenie smernice 89/48 stanovuje:

„keďže pre tie povolania, na výkon ktorých Spoločenstvo nestanovilo potrebnú minimálnu úroveň kvalifikácie, si členské štáty vyhradzujú možnosť stanoviť takúto úroveň s cieľom zabezpečiť kvalitu služieb na ich území; keďže bez toho, aby porušili svoje záväzky stanovené v článku 5 zmluvy, však nesmú požadovať, aby štátny príslušník nejakého členského štátu získal takú kvalifikáciu, ktorú všeobecne viažu na diplomy vydané v rámci jeho [v rámci svojho – *neoficiálny preklad*] vlastného vnútroštátneho systému vzdelávania, kde [hoci – *neoficiálny preklad*] príslušná osoba už získala úplnú alebo čiastočnú kvalifikáciu v inom členskom štáte; keďže v dôsledku toho ktorýkoľvek členský štát [ktorýkoľvek hostiteľský členský štát – *neoficiálny preklad*], v ktorom je určité povolanie regulované, je povinný zohľadniť kvalifikáciu požadovanú v inom členskom štáte [získanú v inom členskom štáte – *neoficiálny preklad*] a určiť, či táto kvalifikácia zodpovedá požiadavkám kvalifikácie príslušného členského štátu."

6. Článok 1 písm. a), b) a g) smernice 89/48 stanovuje:

„Pre účely tejto smernice budú platiť nasledovné definície:

a) diplom: akýkoľvek diplom, osvedčenie alebo iný doklad o formálnej kvalifikácii, alebo akýkoľvek súbor takých diplomov, osvedčení alebo iných dokladov:

— ktorý bol udelený príslušným orgánom niektorého členského štátu a označený [príslušným orgánom niektorého členského štátu určeným – *neoficiálny preklad*] v súlade s jeho vlastnými zákonmi, inými právnymi predpismi alebo správnymi opatreniami,

— ktorý preukazuje, že držiteľ úspešne skončil postredoškolské štúdium aspoň trojročného trvania, alebo štúdium rovnakej dĺžky popri zamestnaní, na univerzite alebo inštitúcii vyššieho vzdelávania alebo inej inštitúcii podobnej úrovne a tam, kde je to vhodné, [a prípadne – *neoficiálny preklad*] že úspešne ukončil odbornú prípravu požadovanú okrem postredoškolského štúdia, a

— ktorý preukazuje, že držiteľ má odbornú kvalifikáciu požadovanú na začatie alebo vykonávanie regulovaného povolania v tom členskom štáte,

— za predpokladu, že vzdelanie a príprava potvrdené diplomom, osvedčením alebo iným dokladom formálnej kvalifikácie boli absolvované hlavne v rámci Spoločenstva, alebo jeho držiteľ má trojročnú odbornú prax potvrdenú členským štátom, ktorý uznal diplom, osvedčenie alebo iný doklad o formálnej kvalifikácii z tretej krajiny.

S nasledovným sa bude zachádzať rovnakým spôsobom ako s diplomom, v rámci významu prvého pododseku: akýkoľvek diplom, osvedčenie alebo iná formálna kvalifikácia alebo akýkoľvek súbor takých diplomov, osvedčení alebo iného dokladu udeleného [alebo iných dokladov, ktorý bol vydaný – *neoficiálny preklad*] príslušným orgánom v niektorom členskom štáte, ako sú udelené [ak je vydaný – *neoficiálny preklad*] pri úspešnom ukončení vzdelania a prípravy získanej v Spoločenstve a uznané [uznanej – *neoficiálny preklad*] príslušným orgánom v tom členskom štáte ako rovnocenné a ak zaručujú [zaručuje – *neoficiálny preklad*] rovnaké práva vo vzťahu k začatiu a vykonávaniu regulovaného povolania v tom členskom štáte;

b) hostiteľský členský štát: ktorýkoľvek členský štát, v ktorom štátny príslušník niektorého členského štátu sa uchádza o výkon povolania podliehajúceho regulácii v tom členskom štáte, ktorý je iný ako ten, v ktorom získal svoj diplom alebo prvýkrát vykonával príslušné povolanie,

…

g) skúška spôsobilosti: test obmedzený na odborné vedomosti uchádzača,

vypracovaný [uskutočňovaný – *neoficiálny preklad*] príslušnými orgánmi hostiteľskej krajiny [hostiteľského členského štátu – *neoficiálny preklad*] s cieľom zhodnotiť schopnosť uchádzača vykonávať regulované povolanie v danom členskom štáte.

Aby sa umožnilo vykonať tento test, príslušné orgány zostavia zoznam predmetov, ktoré, na základe porovnania vzdelávania a prípravy požadovaných v členskom štáte a ktoré získal uchádzač, nie sú pokryté diplomom alebo iným dôkazom o formálnej kvalifikácii uchádzača.

Skúška spôsobilosti musí zohľadniť skutočnosť, že uchádzač je kvalifikovaný odborník v pôvodnom členskom štáte, odkiaľ pochádza. Bude sa týkať predmetov vybraných z uvedeného zoznamu, ktorých ovládanie je rozhodujúce pre schopnosť výkonu daného povolania v hostiteľskej krajine [v hostiteľskom členskom štáte – *neoficiálny preklad*]. Test môže tiež zahrnovať vedomosti o odborných pravidlách, ktoré sa môžu uplatniť pre dané činnosti v hostiteľskom členskom štáte. Podrobné uplatňovanie skúšky spôsobilosti bude určené príslušnými orgánmi toho štátu s meritórnym prihliadnutím na pravidlá práva Spoločenstva.

Štatút uchádzača v hostiteľskom členskom štáte, ktorý si želá pripraviť sa na skúšku spôsobilosti v tom štáte, bude určený príslušnými orgánmi tohto štátu."

7. Článok 2 ods. 1 smernice 89/48 stanovuje:

„Táto smernica sa bude vzťahovať na ktoréhokoľvek štátneho príslušníka členského štátu, ktorý si želá vykonávať regulované povolanie v hostiteľskom členskom štáte v samostatnom zárobkovom postavení alebo ako zamestnanec."

8. Článok 3 ods. 1 písm. a) smernice 89/48 stanovuje:

„Ak je v hostiteľskom členskom štáte začatie výkonu alebo vykonávanie regulovaného povolania podmienené vlastníctvom diplomu, príslušný orgán nemôže z dôvodov neprimeranej kvalifikácie odmietnuť schváliť štátnemu príslušníkovi členského štátu začať alebo vykonávať toto povolanie za rovnakých podmienok, aké stanovuje vlastným štátnym príslušníkom:

a) ak je uchádzač držiteľom diplomu, ktorý bol udelený v členskom štáte a ktorý sa vyžaduje v ďalšom členskom štáte pre začatie vykonávania alebo vykonávanie príslušného povolania na jeho území…"

9. Článok 4 smernice 89/48 stanovuje:

„Bez vplyvu na článok 3 hosťujúci členský štát [hostiteľský členský štát – *neoficiálny preklad*] môže od uchádzača takisto požadovať:

a) dôkaz o odbornej praxi, pričom dĺžka vzdelania a prípravy uvedenej na podporu jeho žiadosti v zmysle článku 3 písm. a) a b) je aspoň o jeden rok kratšia, ako sa vyžaduje v hostiteľskom členskom štáte. V tomto prípade požadovaná doba odbornej praxe:

— nemôže dvojnásobne prevýšiť nedostatok vzdelania a prípravy tam, kde sa nedostatok [nemôže prevýšiť dvojnásobok chýbajúcej doby vzdelania a prípravy, ak sa chýbajúca doba – *neoficiálny preklad*] vzťahuje na postredoškolské štúdiá a/alebo na dobu skúšobnej praxe vykonávanej pod kontrolou profesionálneho dozoru a končiacej skúškou,

— nemôže prevýšiť nedostatok tam, kde sa nedostatok [nemôže prevýšiť chýbajúcu dobu vzdelania a prípravy, ak sa táto doba – *neoficiálny preklad*] vzťahuje na odbornú prax vyžadujúcu pomoc kvalifikovaného odborníka.

V prípade diplomov, ktorých sa týka znenie posledného pododseku článku 1 písm. a), dĺžka vzdelávania a prípravy uznaná za rovnocennú bude stanovená tak ako v prípade vzdelávania a prípravy vymedzených v prvom pododseku článku 1 písm. a).

Pri uplatňovaní týchto ustanovení sa musí brať do úvahy odborná prax, na ktorú sa vzťahuje článok 3 písm. b).

Požadovaná odborná prax rozhodne nemôže byť dlhšia ako štyri roky;

b) ukončiť adaptačné obdobie nepresahujúce tri roky alebo podrobiť sa skúške spôsobilosti:

— tam, kde sa obsah vzdelania a prípravy, ktoré nadobudol podľa znenia článku 3 písm. a) a b), podstatne odlišuje od toho, ktorý sa vyžaduje pre získanie diplomu v hostiteľskom členskom štáte, alebo

— tam, kde v prípade vzťahujúcom sa na článok 3 písm. a) povolanie regulované v hostiteľskom členskom štáte obsahuje jednu alebo viac regulovaných odborných činností, ktoré nie sú súčasťou povolania regulovaného v členskom štáte, z ktorého uchádzač pochádza alebo prichádza, a ktorej odlišnosť zodpovedá požadovanému

špecifickému vzdelaniu a príprave v hostiteľskom členskom štáte a zahŕňa podstatne odlišný obsah od toho, ktorý sa vyžaduje na získanie diplomu predloženého uchádzačom, alebo

— tam, kde v prípade vzťahujúcom sa na článok 3 písm. b) povolanie regulované v hostiteľskom členskom štáte obsahuje jednu alebo viac regulovaných odborných činností, ktoré nie sú súčasťou povolania vykonávaného uchádzačom v členskom štáte, z ktorého pochádza alebo prichádza, a ktorej odlišnosť zodpovedá špecifickému vzdelaniu a príprave požadovanej v hostiteľskom členskom štáte a zahŕňa obsah podstatne odlišný od toho, na ktorý sa vzťahuje dôkaz formálnej kvalifikácie predložený uchádzačom.

Ak hostiteľský členský štát využije túto možnosť, musí dať uchádzačovi právo vybrať si medzi adaptačným obdobím a skúškou spôsobilosti. Ako výnimku z tohto princípu si môže hostiteľský členský štát stanoviť buď adaptačné obdobie alebo skúšku spôsobilosti pre povolania, ktorých prax [ktorých výkon – *neoficiálny preklad*] si vyžaduje presnú znalosť vnútroštátneho práva a ohľadne ktorých poskytnutie rady a/alebo pomoci týkajúcej sa vnútroštátneho práva je základnou a stabilnou stránkou odbornej činnosti. Tam, kde hostiteľský členský štát zamýšľa zaviesť výnimky pre iné povolania vzhľadom na právo výberu uchádzača [výnimky z práva výberu uchádzača pre iné povolania – *neoficiálny preklad*], uplatní sa postup uvedený v článku 10.

2. Ale hostiteľský členský štát nemôže uplatniť ustanovenia odseku 1 písm. a) a b) hromadne [súčasne – *neoficiálny preklad*].“

B — *Vnútroštátne právo*

10. Vnútroštátny súd uvádza, že v prejednávanej veci je potrebné použiť zákon o voľnom pohybe služieb a usadzovaní sa európskych advokátov (Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwälten – ďalej len „EuRAG“).

11. Článok 24 EuRAG stanovuje:

„(1) Príslušníci členských štátov Európskej únie a iných zmluvných štátov Dohody o vytvorení európskeho hospodárskeho priestoru, ktorí získali diplom, z ktorého vyplýva, že držiteľ spĺňa odborné požiadavky, ktoré sú potrebné na priamy prístup k niektorému z povolaní, ktoré sú uvedené v prílohe tohto zákona, sa na žiadosť zapíšu do zoznamu advokátov (článok 1 ods. 1 advokátskeho poriadku), ak úspešne zložili skúšku spôsobilosti.

(2) Diplomom v zmysle odseku 1 sa rozumie akýkoľvek diplom, osvedčenie alebo iný doklad o formálnej kvalifikácii v zmysle smernice Rady 89/49/EHS z 21. decembra 1988 o všeobecnom systéme uznávania diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov. …“

Článok 27 EuRAG stanovuje:

„O pripustení k skúške spôsobilosti na žiadosť uchádzača rozhodne predseda skúšobnej komisie pre advokátske skúšky po dohode s advokátskou komorou v sídle Oberlandesgericht najneskôr do štyroch mesiacov po predložení kompletných podkladov zo strany uchádzača“.

12. Okrem toho vnútroštátny súd zastáva názor, že na prejednávanú vec sa vzťahujú niektoré ustanovenia rakúskeho advokátskeho poriadku (Rechtsanwaltsordnung – ďalej len „RAO“).

13. Článok 1 RAO, ktorý sa týka zápisu do zoznamu advokátov, stanovuje:

„(1) Na výkon advokátskeho povolania [v Rakúskej republike] nie je potrebné úradné vymenovanie, ale iba preukázanie splnenia nasledujúcich podmienok a zápis do zoznamu advokátov (články 5 a 5a).

…

(2) Týmito podmienkami sú:

…

d) prax, ktorej spôsob a dĺžku stanovuje zákon;

e) úspešné zloženie advokátskej skúšky;…“

14. Článok 2 RAO v súvislosti s praxou stanovuje:

„(1) Prax potrebná na výkon advokátskeho povolania musí pozostávať z právnickej činnosti na súde alebo prokuratúre alebo u advokáta;…

(2) Prax v zmysle odseku 1 musí trvať päť rokov.“

15. Advokátsku skúšku upravuje Rechtsanwaltsprüfungsgesetz (rakúsky zákon o advokátskych skúškach), ktorého článok 1 stanovuje:

„Advokátska skúška má preukázať schopnosti a znalosti uchádzača potrebné na výkon advokátskeho povolania, najmä jeho spôsobilosť prevziať a vykonávať zastupovanie vo verejnoprávnych a súkromnoprávnych veciach,

ktorými je advokát poverený, ako aj jeho schopnosť vyhotovovať právne dokumenty a analýzy a písomne a ústne usporiadaným spôsobom prezentovať právne a skutkové okolnosti veci.“

III — Skutkový stav, konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky

16. Pán Koller, ktorý je rakúskym štátnym príslušníkom, absolvoval štúdium práva na univerzite v Grazi a 25. novembra 2002 mu bol udelený titul „Magister der Rechtswissenschaften“. Rozhodnutím z 10. novembra 2004 mu španielske ministerstvo školstva a vedy po absolvovaní štúdia a doplňujúcich skúšok na univerzite v Madride uznalo tento titul za rovnocenný so španielskym titulom „Licenciado en Derecho“ a udelilo mu oprávnenie používať tento titul [5]. Na základe toho advokátska komora v Madride udelila pánovi Kollerovi 14. marca 2005 oprávnenie používať profesijný titul „abogado“.

17. Po niekoľkých týždňoch vykonávania advokátskeho povolania v Španielsku pán Koller požiadal 5. apríla 2005 Rechtsanwaltsprüfungskommission (komisia pre advokátske skúšky, ďalej len „skúšobná komisia“) pri Oberlandesgericht Graz o pripustenie k skúške spôsobilosti na základe článku 28 zákona o voľnom pohybe služieb a usadzovaní sa európskych advokátov v Rakúsku (Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwälten in Österreich – EuRAG). Zároveň požiadal – na základe článku 29 EuRAG – o oslobodenie od všetkých skúšobných predmetov.

18. Rozhodnutím z 11. augusta 2005 skúšobná komisia zamietla tieto žiadosti. Pán Koller podal odvolanie na OBDK, ktoré však bolo tiež zamietnuté. Verfassungsgerichtshof na základe sťažnosti žiadateľa 13. marca 2008 zrušil uvedené rozhodnutie a uložil OBDK, aby znovu rozhodla o žiadosti pána Kollera o pripustenie k skúške spôsobilosti.

19. OBDK prerušila konanie a položila Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa smernica 89/48/EHS uplatňovať v prípade rakúskeho štátneho príslušníka, ak

a) v Rakúsku úspešne ukončil vysokoškolské právnické štúdium, na základe čoho mu bol rozhodnutím udelený akademický titul ‚Magister der Rechtswissenschaften‘ (magister práv),

5 — Zo spisu vyplýva, že nostrifikácia sa uskutočnila na základe kráľovského dekrétu 86/1987 zo 16. januára 1987 (BOE z 23. januára 1987), ktorý bol neskôr nahradený kráľovským dekrétom 285/2004 z 20. februára 2004 (BOE zo 4. marca 2004).

b) následne mu rozhodnutím o uznaní vzdelania vydaným ministerstvom školstva a vedy Španielskeho kráľovstva po zložení doplňujúcich skúšok na španielskej univerzite, ktoré však vyžadovali dĺžku štúdia nepresahujúcu tri roky, bolo udelené oprávnenie používať španielsky titul ‚Licenciado en Derecho', ktorý je rovnocenný s rakúskym titulom, a

c) na základe zápisu do advokátskej komory v Madride získal oprávnenie používať profesijný titul ‚abogado' a v Španielsku skutočne vykonával advokátske povolanie, a to pred podaním žiadosti po dobu troch týždňov a v súvislosti s dátumom vydania prvostupňového rozhodnutia nanajvýš po dobu piatich mesiacov?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

Je so smernicou 89/48/EHS zlučiteľný výklad článku 24 EuRAG v tom zmysle, že získanie rakúskeho právnického diplomu, ako aj oprávnenie používať španielsky titul ‚Licenciado en Derecho', získané po zložení doplňujúcich skúšok na španielskej univerzite v čase kratšom ako tri roky, bez dôkazu praxe požadovanej podľa vnútroštátneho práva (článok 2 ods. 2 RAO) nestačí na pripustenie k skúške spôsobilosti v Rakúsku podľa článku 24 ods. 1 EuRAG, hoci žiadateľ je bez porovnateľnej požiadavky praxe v Španielsku oprávnený pôsobiť ako ‚abogado' a tam pred podaním žiadosti vykonával toto povolanie po dobu troch týždňov a v súvislosti s dátumom vydania prvostupňového rozhodnutia nanajvýš po dobu piatich mesiacov?"

IV — Konanie pred Súdnym dvorom

20. Návrh na začatie prejudiciálneho konania zo 16. marca 2009 bol doručený do kancelárie Súdneho dvora 1. apríla 2009.

21. Žalobca v konaní vo veci samej, vlády Španielskeho kráľovstva, Rakúskej republiky, Českej republiky a Helénskej republiky a Komisia predložili písomné pripomienky v lehote stanovenej v článku 23 štatútu Súdneho dvora.

22. Súdny dvor v rámci procesných organizačných opatrení položil účastníkom konania otázku, na ktorú odpovedali.

23. Vzhľadom na to, že ani jeden z uvedených účastníkov konania nepožiadal o otvorenie ústnej časti konania, návrhy v prejednávanej veci bolo možné vypracovať po všeobecnej schôdzi Súdneho dvora, ktorá sa konala 9. februára 2010.

V — Hlavné argumenty účastníkov konania

A — *Právomoc Súdneho dvora*

24. Grécka vláda a Komisia zastávajú názor, že OBDK spĺňa všetky požiadavky vyplývajúce z judikatúry, ktoré musia byť splnené, aby sa mohla považovať za vnútroštátny súdny orgán v zmysle článku 234 Zmluvy o ES. Podľa ich názoru je teda daná právomoc Súdneho dvora.

B — *O prvej prejudiciálnej otázke*

25. Všetci účastníci konania zhodne tvrdia, že je potrebné skúmať, či doklady o vzdelaní, ktoré získal pán Koller, možno považovať za „diplomy“ v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48.

26. Rakúska vláda, grécka vláda a česká vláda uvádzajú, že predmetom rozsudku z 29. januára 2009 vydaného vo veci C-311/06, Cavallera [6], bol podobný prípad, ktorý sa týkal žiadosti talianskeho štátneho príslušníka o zápis do komory inžinierov v jeho štáte pôvodu po uznaní rovnocennosti jeho vysokoškolského vzdelania so španielskym vysokoškolským vzdelaním prostredníctvom nostrifikačného postupu. Rakúska vláda a česká vláda tvrdia, že závery uvedené v bode 55 a nasl. tohto rozsudku možno uplatniť vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej.

27. Rakúska vláda zastáva názor, že nostrifikácia akademického titulu pána Kollera v Španielsku a jeho zápis do madridskej advokátskej komory neumožnili overiť kvalifikáciu a odbornú prax, ktoré získal v Španielsku. Na umožnenie prístupu k advokátskemu povolaniu je však potrebné overiť, či sú tieto požiadavky skutočne splnené.

28. Česká vláda tvrdí, že priznanie práva používať profesijný titul „abogado“ nemožno

6 — Rozsudok z 29. januára 2009, Consiglio Nazionale degli Ingegneri, C-311/06, Zb. s. I-415.

považovať za diplom v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48, keďže udelenie tohto práva je spojené iba s priznaním práva používať akademický titul „Licenciado en derecho“ bez toho, aby musel uchádzač absolvovať doplňujúce vzdelávanie, skúšku alebo odbornú prax.

29. Grécka vláda tvrdí, že „rovnocennosť“ rakúskeho vysokoškolského diplomu „Magister der Rechtswissenschaften“ so španielskym diplomom „Licenciado en Derecho“ je založená na postupe, ktorý je síce upravený v španielskom právnom poriadku, ale nezodpovedá zneniu ani účelu článku 1 písm. a) smernice 89/48/EHS. Grécka vláda zastáva názor, že hoci nemožno zabrániť Španielskemu kráľovstvu v ďalšom uplatňovaní systému akademického uznávania diplomov, akademické uznanie v Španielsku, ku ktorému došlo medzi získaním akademického titulu a (zamýšľaným) výkonom advokátskeho povolania v Rakúsku, narušilo jednotnosť pojmu diplom, keďže spôsobilo, že na časť tohto pojmu sa vzťahuje postup, ktorý nie je upravený smernicou. Z hľadiska uplatňovania smernice 89/48 v Rakúsku akademické uznanie, ku ktorému došlo v Španielsku, nepatrí medzi zákonom taxatívne vymedzené kompenzačné mechanizmy v rámci všeobecného systému uznávania diplomov vyššieho vzdelania. Toto akademické uznanie tiež nie je „neformálnym spôsobom“ získania nového dokladu o vzdelaní, ktoré môže samostatne viesť k výkonu povolania „abogado“ v Španielsku a k následnému „vývozu“ tohto nového diplomu do Rakúska, keďže nie je splnená ani základná požiadavka týkajúca sa absolvovania trojročného štúdia po získaní vyššieho vzdelania.

30. Grécka vláda navyše poukazuje na to, že pokiaľ by bolo možné považovať chýbajúcu dobu skúšobnej praxe za odbornú prax získanú prostredníctvom výkonu povolania v inom členskom štáte, ako stanovuje kompenzačný mechanizmus v rámci všeobecného systému, pán Koller by nemohol uplatniť túto dobu v oboch členských štátoch, keďže treba vziať do úvahy skutočnosť, že toto povolanie vykonáva v Španielsku päť mesiacov.

31. Rakúska vláda, grécka vláda a česká vláda preto navrhujú, aby Súdny dvor odpovedal na prvú otázku záporne. Z opatrnosti grécka vláda uvádza, že prejednávaná vec, rovnako ako vec Cavallera, vyvoláva otázku obchádzania vnútroštátnych systémov vzdelávania. Preto si kladie otázku, či túto vec nemožno posudzovať z hľadiska zneužitia práva.

32. Pán Koller, španielska vláda a Komisia naopak tvrdia, že smernica 89/48 sa vzťahuje na vec, ktorá je predmetom konania vo veci samej, keďže predmetné profesijné tituly spĺňajú všetky znaky „diplomu“ v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48.

33. Po prvé uvádzajú, že španielske ministerstvo školstva a vedy a madridská advokátska komora sú podľa španielskych právnych predpisov oprávnené nostrifikovať rakúsky titul a udeliť profesijný titul „abogado“.

34. Po druhé zastávajú názor, že z predmetných dokladov o vzdelaní vyplýva, že držiteľ osvedčenia „úspešne skončil postredoškolské štúdium aspoň trojročného trvania… na univerzite“. Komisia poukazuje na to, že pán Koller je držiteľom titulu „Magister der Rechtswissenschaften“, a uvádza, že tento titul nevyžaduje odborné vzdelanie vyžadované nad rámec postredoškolského štúdia v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/487.

35. Po tretie predmetné doklady o vzdelaní preukazujú, že „držiteľ má odbornú kvalifikáciu požadovanú na začatie alebo vykonávanie regulovaného povolania v tom členskom štáte“. Španielska vláda uvádza, že nostrifikácia zahraničných diplomov má v Španielsku na účely výkonu povolania rovnaký účinok ako titul „Licenciado en derecho“, t. j. umožňuje prístup k advokátskemu povolaniu. Komisia a pán Koller v tejto súvislosti tvrdia, že oprávnený túto možnosť aj využil.

36. Komisia navyše zdôrazňuje, že podľa požiadaviek stanovených v článku 1 písm. a) smernice 89/48 pán Koller úspešne ukončil štúdium (vysokoškolské štúdium v Rakúsku a doplňujúce skúšky v Španielsku) v rámci Spoločenstva. Pán Koller uvádza, že podľa článku 8 ods. 1 smernice 89/48 a v súlade s výkladom, ktorý podal Súdny dvor v rozsudku z 23. októbra 2008 vydanom vo veci Komisia/Grécko, C-274/05 [7], hostiteľský členský štát je povinný uznať diplom vydaný orgánom iného členského štátu, aj keď tento diplom je dokladom o celkovom alebo čiastočne získanom vzdelaní v hostiteľskom členskom štáte.

37. Okrem toho pán Koller a Komisia uvádzajú, že prejednávaná vec sa podstatne odlišuje od veci Cavallera v tom, že v prípade pána Kollera neexistujú nedostatky, ktoré existovali v uvedenej veci. Uznanie zo strany španielskeho ministerstva školstva a vedy nie je teda založené len na konštatovaní, že vysokoškolské štúdium bolo dokončené v Rakúsku. Naopak rozhodnutie o uznaní je založené na doplňujúcich skúškach absolvovaných na univerzite v Madride.

38. Komisia zastáva názor, že z rozsudku Cavallera nevyplýva požiadavka, aby žiadateľ absolvoval trojročné postredoškolské štúdium v zmysle článku 1 písm. a) prvého odseku

7 — Rozsudok z 23. októbra 2008, Komisia/Grécko, C-274/05, Zb. s. I-7969, body 31 a 35.

druhej zarážky smernice 89/48 v inom ako v hostiteľskom členskom štáte, ale iba požiadavka, aby žiadateľ získal kvalifikáciu osvedčenú dokladom o vzdelaní úplne alebo čiastočne „v rámci vzdelávacieho systému členského štátu, v ktorom bol predmetný doklad vydaný“ [8]. Komisia v tejto súvislosti zdôrazňuje skutočnosť, že pán Koller, minimálne sčasti, získal kvalifikáciu osvedčenú dokladom o uznaní diplomu v Španielsku, keďže táto kvalifikácia sa týkala znalostí španielskeho práva osvedčených doplňujúcimi skúškami, ktoré žiadateľ absolvoval po rôznych vzdelávacích kurzoch.

39. Komisia zastáva názor, že vzhľadom na zmysel a ciele smernice 89/48 je dôležité, aby predmetný doklad o vzdelaní osvedčoval v každom prípade získanie doplňujúcej kvalifikácie v inom členskom štáte, ktorou je v tomto štáte podmienený prístup k regulovanému povolaniu. Táto požiadavka bráni tomu, aby samotná nostrifikácia vysokoškolského diplomu získaného v hostiteľskom členskom štáte umožňovala v tomto členskom štáte prístup k regulovanému povolaniu. Okrem toho Komisia tvrdí, že v rozsudku Cavallera Súdny dvor nestanovil podmienku, aby doklad o vzdelaní v každom prípade osvedčoval odbornú prax. Naopak, z formulácie, ktorú použil Súdny dvor, vyplýva, že iba kumulatívna absencia týchto prvkov bráni tomu, aby sa predmetný doklad o vzdelaní vzhľadom na jeho chýbajúci vzťah k vzdelávaciemu systému členského štátu, v ktorom bol vydaný, považoval za „diplom“ v zmysle smernice 89/48.

40. Pán Koller uvádza, že článok 4 ods. 1 písm. a) smernice 89/48 stanovuje, že dôkaz o odbornej praxi sa môže vyžadovať, ak je dĺžka vzdelávania aspoň o jeden rok kratšia ako dĺžka vzdelávania požadovaná v hostiteľskom členskom štáte. Podľa jeho názoru tento dôkaz od neho nemožno vyžadovať, keďže úspešne skončil celé štúdium v Rakúsku a môže predložiť diplom, ktorý osvedčuje trojročné štúdium absolvované v Španielsku.

C — O druhej prejudiciálnej otázke

41. Komisia uvádza, že článok 3 písm. a) smernice 89/48 bráni vnútroštátnej norme, ktorá by bránila pripusteniu držiteľa diplomu, ktorý zodpovedá opisu uvedenému v prvej prejudiciálnej otázke, k skúške spôsobilosti, ak nepredloží dôkaz o praxi, ktorý vyžaduje vnútroštátne právo. Podľa tohto ustanovenia hostiteľský členský štát nemôže odoprieť žiadateľovi prístup k regulovanému povolaniu z dôvodu nedostatočnej kvalifikácie, ak je držiteľom diplomu v zmysle článku 1 smernice 89/48.

8 — Rozsudok Cavallera, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 55.

42. Komisia poukazuje na to, že cieľom skúšky spôsobilosti je zistiť, či je žiadateľ schopný vykonávať regulované povolanie v hostiteľskom členskom štáte. Rakúsko nemôže odopierať žiadateľom účasť na skúške spôsobilosti na základe toho, že ich kvalifikácia sa odlišuje od kvalifikácie požadovanej v hostiteľskom členskom štáte.

43. Španielska vláda v tejto súvislosti uvádza, že od držiteľov titulu „Licenciado en Derecho", ktorý umožňuje prístup k advokátskemu povolaniu v Španielsku, nemožno vyžadovať, aby absolvovali prax potrebnú na výkon tohto povolania v Rakúsku. Španielska vláda ďalej tvrdí, že nemožno vyžadovať odbornú prax. Rozhodnutie ministerstva z 10. novembra 2004 je navyše zlučiteľné so smernicou 89/48 a musí umožňovať žiadateľovi pripustenie k skúške spôsobilosti v Rakúsku bez toho, aby žiadateľ musel predložiť dôkaz o absolvovaní praxe.

44. Komisia a pán Koller z toho vyvodzujú, že smernica 89/48 bráni ustanoveniu vnútroštátneho práva, ktoré neumožňuje pripustenie držiteľa diplomu, akým je diplom, ktorý je predmetom konania vo veci samej, k skúške spôsobilosti, pokiaľ nepredloží dôkaz o praxi, ktorú vyžaduje vnútroštátne právo.

45. Pán Koller najmä tvrdí, že výklad smernice 89/48 a článku 24 EuRAG, ktorý by vyžadoval skúšku spôsobilosti alebo doplňujúce štúdium, by nebol zlučiteľný s právom Spoločenstva. S poukazom na článok 4 smernice 89/48 a na judikatúru Súdneho dvora uvádza, že sa mu má umožniť prístup k advokátskemu povolaniu bez toho, aby sa od neho vyžadovalo, aby na tento účel absolvoval skúšku spôsobilosti. V tejto súvislosti uvádza, že neexistuje podstatný rozdiel medzi jeho vzdelaním a vzdelaním, ktoré sa vyžaduje v hostiteľskom členskom štáte.

46. Pán Koller zastáva názor, že z druhej prejudiciálnej otázky nepriamo vyplýva výčitka, že sa dopustil zneužitia práva. Rakúsky Verfassungsgerichtshof však už rozhodol, že v jeho prípade nešlo o zneužitie práva. Námietka zneužitia práva teda nie je založená na práve Spoločenstva, ani na judikatúre Súdneho dvora. Navyše nemožno predpokladať úmysel žiadateľa obísť predmetné ustanovenia.

VI — Právne posúdenie

A — *Úvodné poznámky*

47. Prijatie smernice 89/48 spôsobilo významnú zmenu v právnej úprave voľného pohybu osôb, ktoré absolvovali vysokoškolské

vzdelanie. Zatiaľ čo v sedemdesiatych rokoch sa normotvorca Spoločenstva snažil o zbližovanie vnútroštátnych právnych predpisov upravujúcich prístup k niektorým povolaniam (odvetvový alebo vertikálny prístup), neskôr, s cieľom zjednodušiť vzájomné uznávanie akademických diplomov, sa rozhodol doplniť nie vždy jednoduchú harmonizáciu jednotlivých povolaní pomocou nového prístupu, ktorý prekračoval jednotlivé povolania, a preto mal byť všeobecnejší (tzv. horizontálny prístup), pričom jeho podstatou bola nová zásada vzájomnej dôvery týkajúcej sa rovnocennosti týchto diplomov [9]. V rámci tohto prístupu normotvorca Spoločenstva vychádzal zo základného predpokladu, že vysokoškolské študijné programy v členských štátoch sú v zásade porovnateľné [10]. Normotvorca Spoločenstva, ktorý si bol vedomý nespočetných rozdielov [11] v niektorých oblastiach, najmä v oblasti právnického vzdelávania, začlenil do smernice 89/48 niektoré osobitné normy, ktoré umožňujú členským štátom prekonať prípadné výhrady týkajúce sa rovnocennosti diplomov tým, že výnimočne pripúšťajú, aby členské štáty za zjednodušených podmienok posúdili odbornú kvalifikáciu osôb, ktoré žiadajú o uznanie diplomov získaných v zahraničí.

48. Stredobodom prejednávanej veci je takáto výhrada, ktorú vyjadrilo Rakúsko, ktoré v prípade pána Koller trvá tak na povinnosti zložiť skúšku spôsobilosti, ako aj na povinnosti spočívajúcej v absolvovaní päťročného praktického vzdelávania. Táto výhrada je založená najmä na predpoklade, že žiadateľ sa dovoláva smernice 89/48 so zjavným cieľom obísť rakúsky systém vzdelávania právnikov,

9 — K systému smerníc týkajúcich sa koordinácie a uznávania a ku genéze smernice 89/48 pozri GÖRLITZ, N.: Gemeinschaftsrechtliche Diplomanerkennungspflichten und Zugang zum deutschen Vorbereitungsdienst – Die primär- und sekundärrechtliche Verpflichtung der EU-Staaten zur Äquivalenzüberprüfung von den Ersten Staatsexamina vergleichbaren ausländischen Hochschulabschlüssen. In: *Europarecht*, 2000, č. 5, s. 840; BIANCHI CONTI, A.: Considerazioni sul riconoscimento delle qualifiche e dei titoli professionali. In: *La libera circolazione dei lavoratori*, 1998, s. 205; PERTEK, J.: La reconnaissance mutuelle des diplômes d'enseignement supérieur. In: *Revue trimestrielle de droit européen*, 1989, č. 4, s. 629 a 637; BOIXAREU, A.: Las profesiones jurídicas en la directiva relativa a un sistema general de reconocimiento de los títulos de enseñanza superior. In: *Gaceta jurídica de la C.E.E.*, 1999, č. 44, s. 3 a 4; ZILIOLI, C.: L'apertura delle frontiere intracomunitarie ai professionisti: la direttiva CEE n° 89/48. In: *Diritto comunitario e degli scambi internazionali*, roč. XXVIII, 1989, č. 3, s. 422. Z uvedených článkov a príspevkov vyplýva, že normotvorca Spoločenstva sa najprv snažil o zblíženie obsahu a podmienok prístupu k niektorým vnútroštátnym študijným programom a neskôr sa odchýlil od tohto prístupu a smernicou 89/48, na základe tzv. zásady dôvery, stanovil povinnosť členských štátov uznávať diplomy získané na základe právnych predpisov každého štátu pôvodu, ktoré však neboli na tento účel harmonizované.

10 — V tomto zmysle PERTEK, J.: La reconnaissance des diplômes, un acquis original rationalisé et développé par la directive n° 2005/36 du 7 octobre 2005. In: *Europe*, 2006, č. 3, s. 7, k článku 3 smernice 89/48 a k neskôr prijatému článku 13 ods. 1 smernice, ktoré podľa tohto autora zakotvujú jednoduchú domnienku rovnocennosti zahraničných diplomov.

11 — Podľa VISÉE, J.-M.: L'application de la directive 89/48/CEE (système général de reconnaissance des diplômes) aux avocats. In: *La reconnaissance des qualifications dans un espace européen des formations et des professions*, 1998, s. 212, opatrenia uvedené v článku 4 smernice 89/48 (štúdium a skúška spôsobilosti) majú napríklad kompenzovať rozdiely medzi vzdelávacími systémami, ktoré môžu byť značné.

keďže po prvé španielsky vzdelávací systém nepozná porovnateľné praktické vzdelávanie a po druhé pán Koller nezískal svoj španielsky diplom na základe nostrifikačného postupu upraveného právom Spoločenstva, ale výlučne španielskym právom.

49. Ďalej sa budem najprv zaoberať otázkou, či sa smernica 89/48 vzťahuje na vec, ktorá je predmetom konania vo veci samej, pričom je potrebné najmä posúdiť, či dovolávanie sa práva Spoločenstva predstavuje zneužitie práva. Následne sa budem zaoberať otázkou, či je výhrada, ktorú vyjadrilo Rakúsko, opodstatnená a či vzhľadom na odbornú kvalifikáciu, ktorú pán Koller získal v zahraničí, možno od neho vyžadovať, rovnako ako od iných osôb, ktoré úspešne skončili základné právnické štúdium v Rakúsku, aby skôr, než bude pripustený k advokátskej skúške, absolvoval celú päťročnú prax.

B — *Právomoc Súdneho dvora*

50. V prvom rade je potrebné overiť, či je OBDK „súdnym orgánom“ v zmysle článku 234 Zmluvy o ES a či má teda Súdny dvor právomoc rozhodnúť o prejudiciálnej otázke.

51. Článok 234 tretí odsek Zmluvy o ES sám osebe neobsahuje žiadnu definíciu pojmu súd. Existujú však určité minimálne požiadavky práva Spoločenstva, ktoré stanovil Súdny dvor. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že pri posudzovaní otázky, či má vnútroštátny orgán povahu súdu v zmysle článku 234 Zmluvy o ES, pričom táto otázka sa týka výlučne práva Spoločenstva, Súdny dvor berie do úvahy viacero znakov, ako je vznik orgánu na základe zákona, jeho trvalý charakter, jeho obligatórna právomoc, sporové konanie, aplikácia právnych noriem orgánom, ako aj jeho nezávislosť [12].

52. Podľa článku 59 spolkového zákona z 28. júna 1990 o disciplinárnom práve pre advokátov a advokátskych koncipientov (Disziplinarrecht für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter, ďalej len „DSt“) sa OBDK skladá z predsedu, podpredsedu, najmenej ôsmich a najviac šestnástich sudcov Oberster Gerichtshof a z tridsiatich dvoch advokátov (sudcov-advokátov). Táto komisia rozhoduje podľa článku 63 ods. 1 DSt v senátoch. Sudcov (z povolania) vymenúva spolkový minister spravodlivosti na päť rokov. Sudcov-advokátov vymenúvajú advokátske

12 — Pozri najmä rozsudky zo 17. septembra 1997, Dorsch Consult, C-54/96, Zb. s. I-4961, bod 23; z 31. mája 2005, Syfait a i., C-53/03, Zb. s. I-4609, bod 29; a zo 14. júna 2007, Häupl, C-246/05, Zb. s. I-4673, bod 16.

komory na päť rokov. Zákon neupravuje predčasné odvolanie členov OBDK z funkcie. Na základe článku 64 ods. 1 DSt členovia OBDK nie sú viazaní žiadnymi pokynmi. Navyše nemožno pochybovať o ich nezávislosti. Preloženie sudcov-advokátov OBDK ani sudcov nie je možné. Táto komisia rozhoduje v sporovom konaní a má široké kontrolné právomoci, ktoré sa týkajú tak skutkových a právnych otázok, ako aj hodnotenia dôkazov. Okrem toho ide o trvalú inštitúciu, aj keď sa jej členovia vymenúvajú iba na obmedzený počet rokov [13]. OBDK vykonáva svoju činnosť na základe zákona, najmä na základe advokátskeho poriadku (RAO) a DSt.

53. Preto zastávam názor, že tento orgán spĺňa všetky požiadavky vyplývajúce z judikatúry potrebné na to, aby sa považoval za súd v zmysle článku 234 Zmluvy o ES. Vzhľadom na to, že, ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, proti rozhodnutiam OBDK nie je prípustný riadny opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, OBDK je povinná obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania na základe článku 234 tretieho odseku Zmluvy o ES [14].

C — *O prvej prejudiciálnej otázke*

54. Prvou prejudiciálnou otázkou sa OBDK pýta, či sa smernica 89/48 vzťahuje na vec, ktorá je predmetom konania vo veci samej. Táto vec by mala teda patriť tak do osobnej pôsobnosti, ako aj do vecnej pôsobnosti tejto smernice.

1. Pôsobnosť smernice 89/48

a) Osobná pôsobnosť

55. Smernica 89/48 stanovuje všeobecný systém uznávania diplomov vyššieho vzdelania,

13 — Pozri rozsudok zo 4. marca 1999, HI, C-258/97, Zb. s. I-1405.

14 — Výklad, ktorý podal rakúsky Verfassungsgerichtshof vo svojom rozsudku z 30. septembra 2003 (sp. zn. B614/01 ua), je teda relevantný.

konkrétne odbornej kvalifikácie, medzi členskými štátmi na základe zásady vzájomného uznávania. Podľa článku 2 smernice 89/48 sa táto smernica vzťahuje na „ktoréhokoľvek štátneho príslušníka členského štátu, ktorý si želá vykonávať regulované povolanie v hostiteľskom členskom štáte“. Hostiteľský členský štát je definovaný v článku 1 písm. b) smernice 89/48 ako „ktorýkoľvek členský štát, v ktorom štátny príslušník niektorého členského štátu sa uchádza o výkon povolania podliehajúceho regulácii v tom členskom štáte, ktorý je iný ako ten, v ktorom získal svoj diplom alebo prvýkrát vykonával príslušné povolanie“.

b) Vecná pôsobnosť

i) Prvá a tretia podmienka

57. Na uplatnenie smernice 89/48 je tiež potrebné, aby doklad o vzdelaní, ktorého sa dovoláva pán Koller, zodpovedal definícii pojmu „diplom“ uvedenej v smernici 89/48. Podľa článku 1 písm. a) smernice 89/48 musia byť splnené tri kumulatívne podmienky, aby sa doklad o vzdelaní a/alebo odborná prax, o uznanie ktorých sa žiada, mohli považovať za diplom.

56. V tomto prípade sú tieto podmienky splnené, keďže pán Koller je štátnym príslušníkom Spoločenstva a držiteľom diplomu vydaného v Španielsku, ktorý mu v tomto štáte umožňuje prístup k advokátskemu povolaniu, ktoré je regulovaným povolaním [15] v zmysle článku 1 písm. c) smernice 89/48, a žiada jeho o uznanie v Rakúsku, ktoré je hostiteľským členským štátom a zároveň jeho členským štátom pôvodu.

58. Po prvé diplom musí byť vydaný príslušným orgánom v členskom štáte. V tejto súvislosti treba uviesť, že podľa judikatúry Súdneho dvora „diplom“ v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48 môže pozostávať z viacerých dokladov o vzdelaní [16]. V tomto prípade je táto podmienka splnená, keďže diplom „Licenciado en Derecho“, ktorého sa dovoláva pán Koller v konaní vo veci samej, vydalo španielske ministerstvo školstva a vedy, ktoré je podľa španielskeho právneho poriadku

15 — K advokátskemu povolaniu ako regulovanému povolaniu pozri rozsudky z 13. novembra 2003, Morgenbesser, C-313/01, Zb. s. I-13467, bod 60; a z 10. decembra 2009, Peśla, C-345/08, Zb. s. I-11677, bod 27.

16 — Rozsudky Cavallera, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 47; a z 23. októbra 2008, Komisia/Španielsko, C-286/06, Zb. s. I-8025, bod 55.

oprávnené vydávať diplomy absolventom právnického štúdia.

59. Po druhé diplom musí preukazovať, že držiteľ „úspešne skončil postredoškolské štúdium aspoň trojročného trvania, alebo štúdium rovnakej dĺžky popri zamestnaní, na univerzite alebo inštitúcii vyššieho vzdelávania alebo inej inštitúcii podobnej úrovne a prípadne že úspešne ukončil odbornú prípravu požadovanú okrem postredoškolského štúdia“. Vzhľadom na to, že v rámci výkladu článku 1 písm. a) smernice 89/48 sa hlavné rozdiely týkajú najmä tejto podmienky, budem sa týmto aspektom zaoberať nakoniec a podrobnejšie rozoberiem súvisiace právne problémy.

úradnej platnosti týchto diplomov s príslušným španielskym diplomom na akademické účely a na účely výkonu povolania. Pokiaľ ide o účinok úradného diplomu o vyššom vzdelaní, treba uviesť, že podľa pripomienok španielskej vlády španielska právna úprava stanovuje, že tento diplom má dvojitý účinok – jednak na akademické účely a jednak na účely výkonu povolania – na základe čoho jeho držiteľovi patria všetky akademické práva priznané týmto diplomom a zároveň má neobmedzené právo vykonávať predmetné povolanie.

ii) Druhá podmienka

60. Po tretie diplom musí umožňovať prístup k povolaniu v štáte pôvodu. Musí teda umožňovať skutočný výkon povolania v štáte, v ktorom bol vydaný. S výhradou splnenia druhej podmienky treba túto požiadavku tiež považovať za splnenú. Španielsky diplom získaný prostredníctvom nostrifikácie rakúskeho diplomu pána Kollera mu skutočne umožňuje vykonávať advokátske povolanie v štáte vydania diplomu. Ako podrobne uvádza španielska vláda vo svojich pripomienkach, nostrifikácia zahraničných úradných diplomov o vyššom vzdelaní, vydaných uznanými inštitúciami, vedie v Španielsku k rovnocennosti

61. Ťažkosti súvisiace s otázkou splnenia druhej podmienky vyplývajú najmä z toho, že smernica výslovne vyžaduje, aby držiteľ diplomu, ktorý žiada o jeho uznanie v hostiteľskom členskom štáte, najprv úspešne skončil „štúdium aspoň trojročného trvania“.

62. Ak by sme vychádzali iba zo znenia tohto ustanovenia, túto podmienku by na prvý

pohľad nebolo možné považovať za splnenú, a to tým skôr, že pán Koller nezískal svoj španielsky titul, ktorý mu poskytuje prístup k advokátskemu povolaniu v Španielsku, za štyri roky, ktoré predstavujú obvyklú dĺžku predmetného štúdia – čo by zodpovedalo požiadavkám smernice 89/48 týkajúcim sa dĺžky štúdia – ale v rámci nostrifikačného postupu, ktorý v každom prípade trval menej ako tri roky. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že od udelenia akademického titulu „Magister" (nazývaného „Sponsion") v Grazi po uznanie titulu v Španielsku uplynuli približne dva roky [17]. Pokiaľ nie sú dostupné presnejšie informácie, treba teda konštatovať, že nostrifikačný postup trval približne túto dobu.

63. Tento výklad by však nezohľadňoval skutočnosť, že po skončení nostrifikačného postupu pán Koller získal titul zodpovedajúci právnickému štúdiu v Španielsku v trvaní štyroch rokov. Ako uviedol pán Koller vo svojich pripomienkach, na získanie tohto titulu musel absolvovať viacero skúšok, ktoré sa týkali rôznych právnych odvetví. Podľa jeho pripomienok tento študijný program presne zodpovedal bežnému vysokoškolskému študijnému programu v odbore právo na Universidad Autónoma de Madrid [18]. Dôvodom takého komplexného overovania jeho znalostí a schopností v rámci nostrifikačného postupu bola skutočnosť, že ministerstvo zistilo zásadné rozdiely medzi rakúskym a španielskym akademickým titulom, pokiaľ ide o náplň vzdelávania, ktoré bolo potrebné kompenzovať.

64. Vzhľadom na uvedené úvahy zastávam názor, že zo subsumpcie dokladu o vzdelaní pod článok 1 písm. a) druhú zarážku smernice 89/48 možno vyvodiť tieto hlavné závery:

— Absolvovanie postredoškolského štúdia v zmysle článku 1 písm. a) druhej zarážky smernice 89/48.

65. Po prvé nostrifikačný postup, ktorý musel absolvovať pán Koller, nepochybne predstavuje „postredoškolské štúdium na univerzite" v zmysle tohto ustanovenia smernice. V tejto súvislosti je dôležité najmä získanie doplňujúcej kvalifikácie. Ako Súdny dvor uviedol

17 — Pozri stranu 13 návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

18 — Pozri stranu 4 bod 4 pripomienok pána Kollera.

v rozsudku Kraus [19], štátny príslušník členského štátu sa môže dovolávať v tomto štáte diplomu získaného v inom štáte, iba ak predmetný doklad „preukazuje získanie doplňujúcej odbornej kvalifikácie [vo vzťahu k vzdelaniu absolvovanému v štáte pôvodu], a teda potvrdzuje spôsobilosť jeho držiteľa zastávať dané pracovné miesto“. Osvedčenie o nostrifikácii, ktoré získal pán Koller po úspešnom zložení skúšok, nepredstavuje iba „výlučne formálny akt“ alebo „jednoduchú nostrifikáciu“ [20] jeho rakúskeho dokladu o vzdelaní, ako to vyplýva z návrhu vnútroštátneho súdu na začatie prejudiciálneho konania [21], ale naopak predstavuje úradný doklad o doplňujúcej kvalifikácii v oblasti španielskeho práva. Z tohto hľadiska sa skutkové okolnosti veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, podstatne odlišujú od skutkových okolností veci Cavallera, na ktorú odkazujú všetky účastníci konania.

66. Predmetom tejto veci bola žiadosť pána Cavalleru, talianskeho štátneho príslušníka, ktorý bol držiteľom dokladu o vyššom vzdelaní strojného inžiniera vydaného univerzitou v Turíne. Podľa talianskej právnej úpravy musel žiadateľ na výkon tohto povolania v Taliansku tiež zložiť štátnu skúšku. Namiesto toho pán Cavallera požiadal španielske ministerstvo školstva a vedy o uznanie jeho talianskeho dokladu o vzdelaní za rovnocenný s príslušným španielskym dokladom o vzdelaní v rámci nostrifikačného postupu, ktorý bol upravený výlučne vnútroštátnym právom a ktorý bol odlišný od postupu uznania zavedeného do španielskeho práva smernicou 89/48. Po uznaní svojho dokladu o vzdelaní sa dal pán Cavallera zapísať do jednej z komôr inžinierov v Katalánsku. Vyštudované povolanie však mimo územia Talianska nevykonával a ani nezískal doplňujúce vzdelanie v Španielsku.

67. Preto Súdny dvor v rozsudku vydanom v uvedenej veci správne uviedol, že španielska nostrifikácia nepotvrdzovala nijakú doplňujúcu kvalifikáciu, a teda nespĺňala požiadavky „diplomu“ v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48 [22]. Súdny dvor tento svoj záver odôvodnil tým, že nostrifikácia ani zápis do jednej z komôr inžinierov v Katalánsku neboli založené na overení kvalifikácie alebo odbornej

19 — Rozsudok z 31. marca 1993, Kraus, C-19/92, Zb. s. I-1663, bod 19.

20 — Vo svojich návrhoch z 28. februára 2008 prednesených vo veci Cavallera, C-311/06, Zb. s. I-415, bod 23, generálny advokát Poiares Maduro správne poukázal na to, že pán Cavallera neštudoval ani nepracoval v Španielsku, takže v tomto štáte neabsolvoval nijaké odborné alebo akademické vzdelávanie. Generálny advokát z tejto skutočnosti správne vyvodil záver, že diplom strojného inžiniera získaný v Španielsku bol iba výsledkom „jednoduchej“ nostrifikácie talianskeho vysokoškolského/akademického dokladu o vzdelaní.

21 — Pozri stranu 14 návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

22 — Rozsudok Cavallera, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, body 56 až 59.

praxe, ktorú získal pán Cavallera. V tejto súvislosti Súdny dvor konštatoval, že ak by sa za týchto okolností umožnilo žiadateľovi, aby sa dovolával smernice 89/48 na účely získania prístupu k regulovanému povolaniu v Taliansku, ktorého sa týkalo konanie vo veci samej, znamenalo by to, že osobe, ktorá získala iba doklad o vzdelaní vydaný týmto členským štátom, ktorý sám osobe neposkytuje prístup k uvedenému regulovanému povolaniu, by sa napriek tomu poskytol prístup k tomuto povolaniu, bez toho, aby doklad o nostrifikácii získaný v Španielsku osvedčoval získanie doplňujúcej kvalifikácie alebo odbornej praxe. Súdny dvor uviedol, že takýto výsledok by bol v rozpore so zásadou zakotvenou v piatom odôvodnení smernice 89/48, podľa ktorej si členské štáty vyhradzujú možnosť stanoviť potrebnú minimálnu úroveň kvalifikácie s cieľom zaručiť kvalitu služieb na svojom území [23].

68. Toto riziko však nehrozí vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, keďže osvedčenie o nostrifikácii vydané pánovi Kollerovi vychádza v celom rozsahu z overenia odbornej kvalifikácie, ktorú získal v Španielsku v rámci študijného programu. Pokiaľ ide o vzťah k diplomu získanému v Rakúsku, vzhľadom na jednoznačné rozdiely medzi rakúskym a španielskym právom nemožno považovať kvalifikáciu a znalosti získané v Španielsku iba za doplnok právnického štúdia absolvovaného v Rakúsku. Naopak, vzdelanie absolvované v Španielsku v rámci nostrifikačného postupu treba považovať za nezávislé štúdium.

69. Vzhľadom na to, že na prístup k advokátskemu povolaniu sa v Španielsku, na rozdiel od Rakúska, nevyžaduje odborná prax a že na tento účel sa berie do úvahy iba „akademická kvalifikácia“ absolventa, táto kvalifikácia postačuje na preukázanie „odbornej kvalifikácie“ držiteľa dokladu o akademickej kvalifikácii.

— Absolvovanie „postredoškolského štúdia aspoň trojročného trvania“ v zmysle článku 1 písm. a) druhej zarážky smernice 89/48.

70. Po druhé skutočnosť, že nostrifikačný postup trval jednoznačne menej ako tri roky, nie je nevyhnutnou prekážkou uznania „postredoškolského štúdia aspoň trojročného

23 — Rozsudok Cavallera, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 57.

trvania“ na základe článku 1 písm. a) druhej zarážky smernice 89/48.

71. Jednak by totiž v tomto prípade prichádzalo do úvahy analogické použitie klauzuly rovnocennosti uvedenej v článku 1 písm. a) druhom odseku smernice 89/48. Podľa tohto ustanovenia smernice sa za „diplom“ v zmysle prvého odseku považuje akýkoľvek diplom, osvedčenie alebo iný doklad o vzdelaní alebo akýkoľvek súbor takých diplomov, osvedčení alebo iných dokladov o vzdelaní, ktorý bol vydaný príslušným orgánom v niektorom členskom štáte, ak „je vydaný pri úspešnom ukončení vzdelania a prípravy získanej v Spoločenstve a uznanej príslušným orgánom v tom členskom štáte ako rovnocenné a ak zaručuje rovnaké práva vo vzťahu k začatiu a vykonávaniu regulovaného povolania v tom členskom štáte“. Toto ustanovenie, ktoré podľa jeho pôvodnej koncepcie upravuje tzv. „alternatívny spôsob vzdelávania“, bolo prijaté, ako uviedol Súdny dvor v rozsudku Beuttenmüller [24], s cieľom „zohľadniť situáciu osôb, ktoré neabsolvovali trojročný študijný program vyššieho vzdelávania, ale majú kvalifikáciu, ktorá im priznáva rovnaké práva na účely výkonu povolania“ [25]. Ak nostrifikačný postup, ako vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, zahŕňa overenie znalostí španielskeho práva, predstavuje vzhľadom na svoj význam a ciele v istom zmysle spôsob vzdelávania, ktorý je alternatívou k obvyklému študijnému programu vyššieho vzdelávania v Španielsku a vedie k uznaniu zahraničných akademických titulov a profesijných titulov, keďže im priznáva na území Španielska rovnaké právne účinky, aké majú vnútroštátne tituly a doklady o vzdelaní. V prípade úspešného absolvovania nostrifikačného postupu zahraniční právnici, ako je pán Koller, získajú v Španielsku prístup k advokátskemu povolaniu, ktoré je regulovaným povolaním.

72. Jednak niet dôvodu, pre ktorý by mal byť pán Koller znevýhodnený na základe toho, že iba za dva roky absolvoval, a teda za dobu kratšiu, ako je bežná dĺžka štúdia, úspešne skončil právnické vzdelanie, ktoré podľa vnútroštátneho práva zodpovedá štvorročnému právnickému štúdiu v Španielsku. Ak by sa na úrovni Spoločenstva neuznala rovnocennosť dokladu o nostrifikácii, v konečnom dôsledku by to znamenalo, že snaha by nebola ocenená, ale skôr sankcionovaná, a to tým skôr, že žiadatelia, ktorí by absolvovali požadované skúšky za kratšiu dobu ako iní žiadatelia, by boli znevýhodnení. Takýto výsledok by nebol správny a nezodpovedal by súčasnému stavu práva Spoločenstva, ako to vyplýva napríklad z rozsudku Komisia/Španielsko [26].

24 — Rozsudok z 29. apríla 2004, Beuttenmüller, C-102/02, Zb. s. I-5405.

25 — Tamže, bod 42. Súdny dvor tu poukázal na Správu Európskemu parlamentu a Rade o stave uplatňovania všeobecného systému uznávania diplomov vyššieho vzdelania, zostavenú podľa článku 13 smernice 89/48/EHS [KOM(96) 46 v konečnom znení], ktorú predložila Komisia 15. februára 1996.

26 — Rozsudok z 23. októbra 2008, už citovaný v poznámke pod čiarou 16.

73. Tento rozsudok sa týkal porušenia smernice 89/48, najmä článku 3 tejto smernice, zo strany Španielska. Súdny dvor uznal, že Španielsko nesplnilo svoje záväzky, keďže odmietlo uznať odbornú kvalifikáciu inžiniera získanú v Taliansku na základe vysokoškolského vzdelania absolvovaného výlučne v Španielsku a podmienilo účasť na skúškach v rámci interného výberového konania vo verejnej správe pre inžinierov, ktorí sú držiteľmi profesijných dokladov o vzdelaní získaných v inom členskom štáte, akademickým uznaním uvedenej kvalifikácie. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že žiadatelia boli držiteľmi diplomov vydaných Univerzitou v Alicante (Španielsko), ktoré Università Politecnica delle Marche (Taliansko) uznala za rovnocenné na základe rámcovej dohody o spolupráci. Na základe toho im bol vydaný taliansky diplom „stavebného inžiniera“. Okrem toho treba uviesť, že žiadatelia po získaní tohto diplomu v Taliansku absolvovali štátnu skúšku, ktorá ich oprávňovala vykonávať v tomto členskom štáte povolanie inžinier.

74. V tomto rozsudku Súdny dvor najprv poukázal na to, že podľa článku 8 ods. 1 smernice 89/48 je hostiteľský členský štát povinný v každom prípade prijať ako dôkaz splnenia podmienok uznania diplomu osvedčenia vydané príslušnými orgánmi iných členských štátov [27]. Následne sa Súdny dvor vyjadril v istom zmysle v neprospech rozdielneho zaobchádzania s osobami, ktoré získali odbornú kvalifikáciu prostredníctvom nostrifikácie a nie štúdia absolvovaného na univerzite alebo v inštitúcii vyššieho vzdelávania, keďže v bodoch 80 a 81 uvedeného rozsudku uviedol:

„... V prejednávanej veci napriek tomu, že povolanie inžiniera ciest, kanálov a prístavov spravidla v Španielsku vykonávajú držitelia španielskeho diplomu získaného po absolvovaní päťročného štúdia, držiteľovi diplomu vydaného v inom členskom štáte, ktorý oprávňuje žiadateľa, prípadne po vykonaní kompenzačných opatrení, na výkon toho istého povolania v Španielsku, sa teda musia priznať rovnaké možnosti služobného postupu ako držiteľom tohto španielskeho diplomu. Pre tieto úvahy je irelevantný počet rokov štúdia, ktoré uvedený držiteľ diplomu musí absolvovať, aby získal príslušný diplom.

Ak totiž diplom vydaný v inom členskom štáte bol uznaný v súlade so smernicou 89/48, prípadne po uložení kompenzačných opatrení, predpokladá sa, že potvrdzuje rovnakú odbornú kvalifikáciu ako rovnocenný španielsky diplom. Za týchto okolností by skutočnosť, že

27 — Rozsudok z 23. októbra 2008, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 61.

držiteľ diplomu vydaného v inom členskom štáte nemá rovnaké možnosti služobného postupu ako držitelia rovnocenného španielskeho diplomu výlučne z dôvodu, že tento diplom bol získaný po skončení vzdelávania kratšieho trvania, znevýhodňovala držiteľov diplomu iného členského štátu len na základe skutočnosti, že príslušnú kvalifikáciu získali rýchlejšie."

75. Zastávam názor, že tak uvedené úvahy, ako aj citovaná judikatúra Súdneho dvora, odôvodňujú ďalej uvedený záver. V prvom rade pre posúdenie otázky, či ide o „postredoškolské štúdium aspoň trojročného trvania" v zmysle článku 1 písm. a) druhej zarážky smernice 89/48, nie je rozhodujúce, či bol predmetný doklad o vzdelaní získaný po absolvovaní riadneho vysokoškolského štúdia aspoň trojročného trvania alebo po absolvovaní nostrifikačného postupu, ktorý trval kratšie ako tri roky. Ak je totiž tento postup, ako vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, porovnateľný s vysokoškolským štúdiom, keďže zahŕňa vzdelávanie pozostávajúce zo štúdia a doplňujúcich skúšok a príslušný doklad o vzdelaní má tie isté právne účinky na území daného štátu, oba druhy dokladov o vzdelaní treba považovať za rovnocenné.

76. Pokiaľ ide o otázku, či sa smernica 89/48 vzťahuje na vec, ktorá je predmetom konania vo veci samej, ktorá je predmetom prvej prejudiciálnej otázky, absencia odbornej praxe za určitých okolností v zásade nie je relevantná. Treba totiž pripomenúť, že vzájomné uznávanie upravené smernicou 89/48 je založené na zásade vzájomnej dôvery [28], takže je v zásade zakázané, aby hostiteľský členský štát spochybňoval rovnocennosť odbornej kvalifikácie získanej v inom členskom štáte. Okrem toho treba uviesť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora [29] cieľom smernice 89/48, na rozdiel od odvetvových smerníc, nie je harmonizovať podmienky začatia vykonávania alebo výkonu rozličných povolaní, na ktoré sa vzťahuje. Členské štáty si vyhradzujú právomoc definovať uvedené podmienky v rozsahu stanovenom právom Spoločenstva [30].

77. Preto treba konštatovať, že Španielsko môže slobodne vymedziť prístup k advokátskemu povolaniu v Španielsku, a to tak na základe vysokoškolského diplomu, ktorý

28 — Pozri bod 47 týchto návrhov.

29 — Pozri rozsudok zo 7. septembra 2006, Price, C-149/05, Zb. s. I-7691, bod 54.

30 — Súdny dvor uviedol, že v prípade neexistencie zosúladenia podmienok prístupu k povolaniu členské štáty majú právo vymedziť vedomosti a kvalifikáciu, ktoré sú nevyhnutné na výkon tohto povolania, a vyžadovať predloženie diplomu, ktorý osvedčuje existenciu takýchto vedomostí a kvalifikácie. Pozri rozsudky z 15. októbra 1987, Heylens a i., 222/86, Zb. s. 4097, bod 10; zo 7. mája 1991, Vlassopoulou, C-340/89, Zb. s. I-2357, bod 9; zo 7. mája 1992, Aguirre Borrell a i., C-104/91, Zb. s. I-3003, bod 7; a z 10. decembra 2009, Pešla, už citovaný v poznámke pod čiarou 15. Pozri aj MENGOZZI P.: La direttiva del Consiglio 89/48/CEE relativa ad un sistema generale dei diplomi di istruzione superiore. In: *Le nuove leggi civili commentate*, roč. XIII, 1990, č. 3-4, s. 1014.

osvedčuje jeho vzdelanie, ako aj na základe rozhodnutia o nostrifikácii vzdelania absolvovaného v inom členskom štáte, pretože jediná požiadavka stanovená smernicou 89/48 spočíva v tom, aby doklad o vzdelaní osvedčoval, že „držiteľ úspešne skončil postredoškolské štúdium aspoň trojročného trvania“ a že „držiteľ má kvalifikáciu požadovanú na začatie výkonu regulovaného povolania v tom členskom štáte“ [31]. Otázku, do akej miery výkon konkrétneho povolania vyžaduje presnú znalosť vnútroštátneho práva, preto treba posúdiť výlučne z hľadiska vnútroštátnych ustanovení [32]. Z toho vyplýva, že Rakúsko ako hostiteľský členský štát nemôže vylúčiť uplatnenie smernice 89/48 vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, na základe toho, že pán Koller neabsolvoval päťročnú prax, ktorú stanovuje právo tohto členského štátu.

smernice 89/48 v rámci definície „diplomu“ v zmysle článku 1 písm. a) druhej zarážky je splnená.

c) Predbežný návrh

79. Z toho vyplýva, že doklad o vzdelaní, ktorého sa dovoláva pán Koller, zodpovedá definícii „diplomu“ uvedenej v článku 1 písm. a) smernice 89/48. Táto smernica sa teda vzťahuje na prejednávanú vec.

2. Zistenie zneužitia práva v rámci všeobecného systému vzájomného uznávania diplomov

78. Pokiaľ má doklad o vzdelaní, ktorý získal pán Koller nostrifikáciou v Španielsku, rovnaké právne účinky ako štvorročné vysokoškolské štúdium a je založený na doplňujúcej kvalifikácii získanej v členskom štáte jeho vydania, ako je napríklad vzdelanie vo forme štúdia a doplňujúcich skúšok, treba vychádzať z toho, že druhá podmienka uplatniteľnosti

a) Pojem zneužitie práva v práve Spoločenstva

80. Nemožno si zamieňať principiálnu uplatniteľnosť smernice s možnosťou dovolávať

31 — Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 28. februára 2008 vo veci Cavallera, C-311/06, Zb. s. I-415, bod 34.

32 — Pozri rozsudok Price, už citovaný v poznámke pod čiarou 29, bod 54.

sa tejto smernice. Pokiaľ existujú konkrétne skutočnosti, ktoré svedčia o zneužití práva, možnosť dovolávať sa práva Spoločenstva by mala byť vylúčená [33]. Ako Súdny dvor nedávno uviedol v rozsudku Komisia/Španielsko [34], ktorý sa týkal výkladu smernice 89/48, štátni príslušníci členského štátu sa nesmú zneužitím práva pokúšať obísť pôsobnosť vnútroštátnej právnej úpravy tým, že využijú možnosti, ktoré im poskytuje právo Spoločenstva. Zdá sa, že vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, vnútroštátny súd vyjadril takéto podozrenie zo zneužitia práva, keď v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uviedol, že cieľom konania pána Kollera je obídenie zákonom stanovenej požiadavky absolvovania päťročnej praxe pre výkon advokátskeho povolania v Rakúsku [35]. Preto treba skúmať, či došlo k zneužitiu práva.

81. Právo Spoločenstva pozná pojem zneužitie práva [36], ktorý má pôvod v judikatúre Súdneho dvora [37] a ktorého obsah je v súčasnosti pomerne presne vymedzený [38]. Tento pojem, ktorý sa pôvodne objavil v oblasti základných slobôd, Súdny dvor rozšíril na iné osobitné oblasti práva Spoločenstva a ďalej ho rozvinul. Veľmi zjednodušene ho možno chápať ako pojem, ktorý označuje zásadu zákazu zneužívajúcich praktík, podľa ktorej „sa

33 — Dovolávanie sa práva Spoločenstva, ktoré predstavuje zneužitie práva, má za následok odmietnutie použitia práva Spoločenstva v danej veci. Súdny dvor napríklad v rozsudkoch zo 14. decembra 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, Zb. s. I-11569, bod 51; a z 11. októbra 1977, Cremer, 125/76, Zb. s. 1593, bod 21, uviedol, že uplatňovanie nariadení Spoločenstva sa nemôže vzťahovať na konanie hospodárskych subjektov, ktoré predstavuje zneužitie práva.

34 — Rozsudok Komisia/Španielsko, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 69.

35 — Pozri stranu 3 návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Bez ohľadu na to, či vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, skutočne došlo k zneužitiu práva, čo možno zistiť iba na základe objektívneho právneho posúdenia, podozrenie zo zneužitia práva nemá len vnútroštátny súd. Na predpokladané riziko, že rozdiely vo vzdelávaní právnikov môžu viesť k „turizmu“ osôb, ktoré chcú vykonávať advokátske povolanie, poukazuje napríklad MANNINO, A.: Anerkennung von Berufsqualifikationen: Anmerkung zu EuGH, C-313/01, 13.11.2003 – Morgenbesser. In: *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*, 2004, č. 5, s. 282, a konkrétne v súvislosti s týmto prejudiciálnym konaním GOLDSMITH, J.: Fancy a little law qualification forum shopping? In: *Law Society Gazette*, dostupný na internete, zverejnený 4. augusta 2009, pričom však výslovne nepoužívajú pojem zneužitie práva.

36 — K riziku dovolávania sa práva na platenú dovolenku za kalendárny rok počas období práceneschopnosti, ktoré v práve Spoločenstva priznáva článok 7 smernice 2003/88, zneužívajúcim spôsobom pozri návrhy, ktoré som predniesla 24. januára 2008 vo veci C-520/06, Stringer a i., Zb. s. I-179, bod 80. V poznámke pod čiarou 53 týchto návrhov som vymedzila zneužitie práva ako neoprávnený výkon práva, ktorý obmedzuje možnosť výkonu existujúceho práva. To znamená, že výkon formálneho práva je obmedzený princípom dobrej viery. Aj keď niekomu patrí základné právo, ktorého sa môže domáhať na súde, nemôže ho vykonávať spôsobom, ktorý predstavuje zneužitie práva. Pozri v tomto zmysle CREIFELDS, Rechtswörterbuch (právnický slovník, ktorého editorom je Klaus Weber), 17. vydanie, Mníchov, 2002, s. 1109, podľa ktorého výkon subjektívneho práva predstavuje zneužitie práva, ak jeho výkon vzhľadom na okolnosti prípadu odporuje dobrej viere, aj keď je toto právo formálne v súlade s právom.

37 — Pozri rozsudky zo 7. februára 1979, Knoors, 115/78, Zb. s. 399, bod 25; z 3. októbra 1990, Bouchoucha, C-61/89, Zb. s. I-3551, bod 14; zo 7. júla 1992, Singh, C-370/90, Zb. s. I-4265, bod 24; z 12. mája 1998, Kefalas a i., C-367/96, Zb. s. I-2843, bod 20; z 9. marca 1999, Centros, C-212/97, Zb. s. I-1459, bod 24; z 23. marca 2000, Diamantis, C-373/97, Zb. s. I-1705, bod 33; z 21. novembra 2002, X a Y, C-436/00, Zb. s. I-10829, body 41 a 45; z 30. septembra 2003, Inspire Art, C-167/01, Zb. s. I-10155, bod 136; z 21. februára 2006, Halifax a i., C-255/02, Zb. s. I-1609, bod 68; z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas, C-196/04, Zb. s. I-7995, bod 35; z 21. februára 2008, Part Service, C-425/06, Zb. s. I-897, bod 42; a z 25. júla 2008, Metock a i., C-127/08, Zb. s. I-6241, bod 75.

38 — Pozri aj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 28. februára 2008 vo veci Cavallera, už citovanej v poznámke pod čiarou 20, bod 43 a nasl. Podľa BAUDENBACHER, L. M.: Außer Spesen nicht gewesen – Die Spanienreise des italienischen Ingenieurs Cavallera. In: *European Law Reporter*, 6/2009, s. 213 a nasl., a Überlegungen zum Verbot des Rechtsmissbrauchs im Europäischen Gemeinschaftsrecht. In: *Zeitschrift für Europarecht, internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung*, 2008, s. 205 a nasl., nemožno vylúčiť, že Súdny dvor v budúcnosti ďalej rozvinie svoju judikatúru týkajúcu sa zneužitia práva, či dokonca že uzná tento pojem za všeobecnú zásadu práva Spoločenstva. Citovaný autor člení judikatúru týkajúcu sa zneužitia práva na dve kategórie: prvá sa týka prípadu, keď sa jednotlivec zneužitím práva dovoláva práva Spoločenstva, aby sa vyhol uplatneniu vnútroštátneho práva. Druhá kategória sa týka výkonu niektorých práv vyplývajúcich z práva Spoločenstva zneužívajúcim, či dokonca podvodným spôsobom.

subjekty práva nemôžu zneužívajúcim alebo podvodným spôsobom dovolávať noriem Spoločenstva“ [39]. Podľa Súdneho dvora je na zistenie, že ide o zneužívajúcu praktiku, jednak potrebný súhrn objektívnych okolností, z ktorých vyplýva, že napriek formálnemu dodržaniu podmienok stanovených právnou úpravou Spoločenstva nebol dosiahnutý cieľ, ktorý táto právna úprava sleduje, a jednak subjektívny prvok spočívajúci v úmysle získať výhodu vyplývajúcu z právnej úpravy Spoločenstva na základe umelého vytvorenia podmienok potrebných na jej získanie [40].

82. Hoci vnútroštátnemu súdu prináleží overiť, či sú splnené základné podmienky zneužitia práva [41] v konaní vo veci samej, Súdny dvor môže v rámci prejudiciálneho konania v prípade potreby poskytnúť usmernenia, ktoré majú pomôcť vnútroštátnemu súdu pri jeho výklade [42].

b) Posúdenie z hľadiska cieľov smernice

83. Otázku, či skutočne došlo k zneužitiu práva, nemožno posudzovať abstraktne, bez zohľadnenia cieľov smernice. Cieľom všeobecného systému uznávania zavedeného smernicou 89/48 je práve umožniť štátnym príslušníkom členského štátu, ktorí sú oprávnení vykonávať regulované povolanie v členskom štáte, prístup k tomuto povolaniu

39 — Pozri rozsudky Kefalas a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 37, bod 20; Diamantis, už citovaný v poznámke pod čiarou 37, bod 33; Halifax a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 37, bod 68; a Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas, už citovaný v poznámke pod čiarou 37, bod 35.

40 — Pozri rozsudky Emsland-Stärke, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, body 52 a 53; a z 21. júla 2005, Eichsfelder Schlachtbetrieb, C-515/03, Zb. s. I-7355, bod 39. Pozri aj moje návrhy z 10. februára 2010 vo veci C-569/08, Internetportal, Zb. s. I-4871, bod 113.

41 — Pozri rozsudky Eichsfelder Schlachtbetrieb, už citovaný v poznámke pod čiarou 40, bod 40; a Halifax a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 37, bod 76. Rakúsky Verfassungsgerichtshof vo svojom rozsudku z 13. marca 2008 vydanom v konaní č. B 1098/06 síce nepovažoval konanie pána Kollera za zneužitie práva (pozri bod 2.3.8 rozsudku: „z uvedených skutočností, s prihliadnutím na to, že sťažovateľ vykonáva povolanie ‚abogado‘ [advokát], vyplýva, že – ako sa uvádza aj v osvedčení vydanom madridskou advokátskou komorou, ktoré predložil sťažovateľ – sťažovateľa nemožno obviňovať zo zneužitia práva“). Treba však poznamenať, že pojem zneužitie práva, ktorý je relevantný v tomto prípade, vyplýva z práva Spoločenstva a vykazuje špecifické znaky, a preto ho treba vykladať nezávisle. Prináleží vnútroštátnemu súdu, aby pomocou kritérií práva Spoločenstva overil, či vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, došlo k zneužitiu práva.

42 — Pozri rozsudky zo 17. októbra 2002, Payroll a i., C-79/01, Zb. s. I-8923, bod 29; a Halifax a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 37, body 76 a 77.

v iných členských štátoch [43]. Súdny dvor preto rozhodol, že ak sa štátny príslušník členského štátu, ktorý chce vykonávať regulované povolanie, rozhodne pre výkon tohto povolania v členskom štáte, ktorý si zvolí, takéto konanie samo osebe nemožno považovať za zneužitie všeobecného systému uznávania vytvoreného smernicou 89/48. Ako Súdny dvor tiež uviedol, právo štátnych príslušníkov členského štátu zvoliť si členský štát, v ktorom chcú získať svoju odbornú kvalifikáciu, je súčasťou výkonu základných slobôd, ktoré zaručuje Zmluva o ES, na jednotnom trhu [44].

84. Vzhľadom na tieto zásady vyplývajúce z judikatúry nemožno vyčítať štátnemu príslušníkovi členského štátu, ak po ukončení základného postredoškolského štúdia vo svojom členskom štáte a získaní doplňujúcej kvalifikácie v inom členskom štáte, ktorý si zvolil, žiada o uznanie svojho zahraničného diplomu vo svojom štáte pôvodu. Ako občan Únie je oprávnený domáhať sa práva na slobodu pohybu a študovať a/alebo pracovať v zahraničí bez toho, aby sa musel obávať, že v prípade návratu do svojho štátu pôvodu bude vo svojej akademickej a/alebo profesijnej kariére takto znevýhodnený. Táto záruka navyše zodpovedá cieľu zrušiť prekážky voľného pohybu osôb medzi členskými štátmi, ktorý je uvedený v prvom odôvodnení smernice 89/48. Jednotlivci sa môžu tohto práva samozrejme dovolávať aj voči svojmu vlastnému štátu pôvodu.

85. Uvedené riešenie tiež zodpovedá cieľu čo najviac rozšíriť slobodné poskytovanie služieb, ktorý je uvedený v prvom odôvodnení smernice 89/48, keďže podporuje poskytovanie vzdelávacích služieb inštitúcie členského štátu na území iného členského štátu. Akademická/odborná kvalifikácia získaná v zahraničí je navyše na prospech práve štátu pôvodu občana Únie, keďže tento štát kladie dôraz na čo najlepšie vzdelávanie svojich štátnych príslušníkov. To prispieva k vytvoreniu európskeho pracovného trhu, ktorý nemožno vytvoriť bez európskeho trhu vzdelávania. Možnosť poskytovania advokátskych služieb v oblasti cezhraničných právnych vzťahov tiež prispieva k slobodnému poskytovaniu

43 — Rozsudok Komisia/Španielsko, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 71.

44 — Tamže, bod 72, a rozsudok zo 4. decembra 2008, Chatzithanasis, C-151/07, Zb. s. I-9013, bod 32.

služieb [45]. Predpokladom poskytovania týchto služieb sú totiž znalosti práva iných členských štátov, získané prednostne doplňujúcim právnickým vzdelaním absolvovaným na mieste. K dosiahnutiu tohto cieľa [46] prispieva uznanie právnickej kvalifikácie získanej v zahraničí v oblasti práva príslušného členského štátu zo strany hostiteľského členského štátu.

86. Ako generálny advokát Poiares Maduro správne uznal [47] vo svojich návrhoch prednesených vo veci Cavallera, skutočnosť, že štátny príslušník Spoločenstva môže získať výhodnejší prístup k povolaniu v inom členskom štáte, ako je štát, kde absolvoval svoje štúdium, a že túto možnosť aj využije, nemožno automaticky označiť za zneužitie práva. V tomto prípade je naopak potrebné obmedziť konštatovanie o zneužití práva na prípad, keď občan Únie skutočne nevykonával svoje právo na voľný pohyb, napríklad absolvovaním doplňujúceho vzdelávania alebo získaním odbornej praxe v inom členskom štáte. Nemožno povedať, že k „vzájomnej hospodárskej a sociálnej previazanosti“ [48], ktorá vyplýva z cieľa vnútorného trhu uvedeného v článku 1 písm. c) Zmluvy o ES, skutočne došlo iba v prípade, ak žiadateľ absolvoval takéto vzdelávanie alebo získal odbornú prax. Vzhľadom na to, že už bolo uvedené, že pán Koller získal odbornú kvalifikáciu, ktorá zodpovedá [49] „postredoškolskému štúdiu“ v zmysle článku 1 písm. a) druhej zarážky, podmienky na konštatovanie o zneužití práva zjavne nie sú splnené.

3. Návrh

87. Na prvú prejudiciálnu otázku treba preto odpovedať v tom zmysle, že pojem „diplom“

45 — Pozri GOLL, U.: Anerkennung der Hochschuldiplome in Europa: Wunsch und Wirklichkeit. In: *Europäische Integration und globaler Wettbewerb*, s. 196, podľa ktorého právnik z iného členského štátu, ktorý chce vykonať skúšku spôsobilosti v hostiteľskom členskom štáte, sa v tomto štáte pravdepodobne neusadí preto, lebo sa chce zaoberať dopravnými nehodami alebo stavbou rodinných domov. Chce sa skôr venovať osobitným právnym odvetviam, ktoré majú určitý význam v medzinárodných právnych vzťahoch a v rámci ktorých sú dôležité najmä jeho znalosti zahraničného právneho poriadku.

46 — V tomto zmysle aj KRAUS, D.: Diplomas and the recognition of professional qualifications in the case law of the European Court of Justice. In: *A true European*, 2003, s. 248, ktorý uvádza, že právo občana Únie pracovať a usadiť sa v inom členskom štáte alebo poskytovať cezhraničné služby by nemalo význam, ak by sa jeho odborná kvalifikácia a diplomy v zahraničí neuznávali.

47 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 28. februára 2008 vo veci Cavallera, už citované v poznámke pod čiarou 20, bod 51.

48 — Poukázal na to generálny advokát Poiares Maduro vo svojich návrhoch z 28. februára 2008, ktoré predniesol vo veci Cavallera, už citovaných v poznámke pod čiarou 20, bod 56.

49 — Pozri bod 68 týchto návrhov.

v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48 zahŕňa doklady o vzdelaní vydané orgánom iného členského štátu, z ktorých vyplýva, že žiadateľ v tomto štáte spĺňa odborné požiadavky na prístup k regulovanému povolaniu, a ktoré bez toho, aby osvedčovali absolvovanie vysokoškolského štúdia aspoň trojročného trvania v tomto štáte, sú založené na uznaní príslušného dokladu o vzdelaní získaného v hostiteľskom členskom štáte, pokiaľ toto uznanie vychádza z doplňujúcej kvalifikácie, akou je napríklad vzdelanie vo forme štúdia a doplňujúcich skúšok, ktorá bola získaná v členskom štáte, v ktorom bol doklad o vzdelaní vydaný.

nepredloží dôkaz o odbornej praxi vyžadovanej vnútroštátnym právom.

89. Po potvrdení uplatniteľnosti smernice 89/48 v rámci posudzovania prvej prejudiciálnej otázky je potrebné ďalej overiť, či vnútroštátne právo zodpovedá požiadavkám smernice. V tejto súvislosti treba skúmať, či môže Rakúsko v rozpore so zásadou vzájomného uznávania vyžadovať od pána Kollera, ktorý je držiteľom rakúskeho titulu „Magister der Rechtswissenschaften“, španielskeho titulu „Licenciado en Derecho“, ako aj oprávnenia používať profesijný titul „abogado“, aby absolvoval praktické vzdelávanie určitej dĺžky ako podmienku jeho pripustenia k skúške spôsobilosti.

D — *O druhej prejudiciálnej otázke*

88. Druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či smernica 89/48 bráni norme vnútroštátneho práva, podľa ktorej nemožno pripustiť držiteľa diplomu uvedeného v prvej prejudiciálnej otázke k skúške spôsobilosti, pokiaľ

90. Ako právny základ takéhoto vnútroštátneho opatrenia prichádza do úvahy článok 4 ods. 1 písm. b) smernice 89/48. Význam tohto ustanovenia smernice je však pre právnika z praxe zrejmý až po ozrejmení mechanizmu vzájomného uznávania, na ktorom je založená táto smernica, ako aj relevantnej judikatúry Súdneho dvora.

1. Absencia automatického postupu vzájomného uznávania

91. V prvom rade treba poukázať na článok 3 ods. 1 smernice 89/48, ktorý konkretizuje [50] zásadu vzájomnej dôvery v súvislosti s uznávaním diplomov, keďže stanovuje, že ak je v hostiteľskom členskom štáte prístup k regulovanému povolaniu podmienený získaním diplomu, tento členský štát nesmie štátnemu príslušníkovi členského štátu z dôvodov nedostatočnej kvalifikácie odmietnuť povoliť prístup k tomuto povolaniu, ak je uchádzač držiteľom diplomu, ktorý bol vydaný v niektorom členskom štáte a ktorý je vyžadovaný v inom členskom štáte pre začatie vykonávania alebo vykonávanie príslušného povolania na jeho území. Okrem toho je potrebné poukázať na už spomenutý článok 8 ods. 1 smernice 89/48, ktorý ukladá hostiteľskému členskému štátu povinnosť uznať osvedčenia vydané na tento účel orgánmi iných členských štátov.

a) Rozsudok Morgenbesser z 13. novembra 2003

92. Ako však uviedol Súdny dvor v rozsudku Morgenbesser [51], smernica 89/48 vôbec nevyžaduje, aby bolo uznanie diplomu jednoducho „automatické“ [52]. Z toho vyplýva, že prináleží príslušnému orgánu, aby v súlade so zásadami, ktoré Súdny dvor sformuloval v už citovaných rozsudkoch Vlassopoulou [53] a Fernández de Bobadilla [54], overil, či a v akom rozsahu znalosti osvedčené diplomom udeleným v inom členskom štáte a kvalifikácia alebo odborná prax získaná v tomto štáte, ako aj prax získaná v členskom štáte, v ktorom žiadateľ žiada o uznanie svojho vzdelania, spĺňajú, čo i len čiastočne, požiadavky na prístup k predmetnej činnosti [55].

93. Toto skúmanie musí umožniť orgánom hostiteľského členského štátu objektívne overiť, či zahraničný diplom osvedčuje, pokiaľ ide o jeho držiteľa, vedomosti a kvalifikáciu, ak nie zhodné, tak prinajmenšom rovnocenné s tými, ktoré osvedčuje vnútroštátny diplom. Toto posúdenie rovnocennosti zahraničného diplomu sa musí uskutočniť výlučne na základe stupňa vedomostí a kvalifikácie, ktorý tento diplom umožňuje predpokladať u jeho

50 — Pozri PERTEK, J.: c. d., s. 637, ktorý uvádza, že zásada vzájomnej dôvery je zakotvená aj v článku 3 ods. 1 smernice 89/48.

51 — Rozsudok Morgenbesser, už citovaný v poznámke pod čiarou 15.

52 — Tamže, bod 44.

53 — Rozsudok Vlassopoulou, už citovaný v poznámke pod čiarou 30.

54 — Rozsudok z 8. júla 1999, Fernández de Bobadilla, C-234/97, Zb. s. I-4773.

55 — Rozsudok Morgenbesser, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 67.

držiteľa, pričom sa zohľadní povaha a dĺžka štúdia a súvisiace praktické vzdelávanie [56].

94. V rámci tohto skúmania môže však členský štát vziať do úvahy objektívne rozdiely, ktoré sa týkajú tak právneho rámca predmetného povolania v členskom štáte pôvodu, ako aj rozsahu činností tohto povolania. V prípade advokátskeho povolania, o ktoré ide v prejednávanej veci, je teda členský štát podľa Súdneho dvora oprávnený vykonať porovnávacie skúmanie diplomov s tým, že zohľadní zistené rozdiely medzi dotknutými vnútroštátnymi právnymi poriadkami [57].

95. Ak toto porovnávacie skúmanie diplomov vedie ku konštatovaniu, že vedomosti a kvalifikácia osvedčené zahraničným diplomom zodpovedajú tým, ktoré vyžadujú vnútroštátne ustanovenia, členský štát je povinný pripustiť, že tento diplom spĺňa podmienky, ktoré stanovujú tieto ustanovenia. Ak naopak porovnanie ukáže len čiastočnú zhodu medzi týmito znalosťami a kvalifikáciami, hostiteľský členský štát je oprávnený vyžadovať, aby žiadateľ preukázal, že nadobudol chýbajúce vedomosti a kvalifikáciu [58]. V tejto súvislosti je úlohou príslušných vnútroštátnych orgánov posúdiť, či vedomosti nadobudnuté v hostiteľskom členskom štáte buď v rámci štúdia alebo praxe možno uplatniť na účely preukázania získania chýbajúcich vedomostí [59].

b) Rozsudok Peśla z 10. decembra 2009

96. Zlučiteľnosť porovnávacieho skúmania uskutočňovaného orgánmi hostiteľského členského štátu, týkajúceho sa odbornej kvalifikácie získanej v inom členskom štáte, s požiadavkami práva Spoločenstva výslovne potvrdil Súdny dvor [60] naposledy v rozsudku z 10. decembra 2009 vydanom vo veci C-345/08 (Peśla), ktorá sa týkala kvalifikácie na výkon advokátskeho povolania.

97. Predmetom tejto veci bola žiadosť pána Peślu, poľského štátneho príslušníka, o pripustenie k prípravnej praxi na výkon právnických povolaní v Nemecku. Pán Peśla úspešne skončil štúdium práva vo svojom štáte pôvodu a následne, v rámci nemecko-poľského študijného programu, získal akademický titul „Master of German and Polish Law“, ako aj titul „Bachelor of German and

56 — Tamže, bod 68. Pozri aj rozsudok Peśla, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 39.

57 — Rozsudok Morgenbesser, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 69.

58 — Tamže, bod 70. Pozri aj rozsudok Peśla, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 40.

59 — Rozsudok Morgenbesser, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 71. Pozri aj rozsudok Peśla, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 41.

60 — Rozsudok Peśla, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 41.

Polish Law“. Nemecké orgány zamietli jeho žiadosť o uznanie rovnocennosti vzdelania na základe toho, že znalosti cudzieho práva nebolo možné uznať za rovnocenné vzhľadom na rozdiely v porovnaní s nemeckým právom. Nemecké orgány ďalej uviedli, že znalosti nemeckého práva potrebné na získanie kreditov, ktoré získal pán Peśla v študijnom programe „Master of German and Polish Law“, boli na podstatne nižšej úrovni ako znalosti potrebné na absolvovanie písomnej časti prvej štátnej skúšky z povinných predmetov. Podľa rozhodnutia o zamietnutí žiadosti pána Peślu však v prípade podania žiadosti mal možnosť absolvovať skúšku spôsobilosti [61].

98. V tomto rozsudku sa Súdny dvor v podstate stotožnil s právnym stanoviskom nemeckých orgánov. Okrem iného uviedol, že „znalosti osvedčené diplomom udeleným v inom členskom štáte a kvalifikáciu a/alebo odbornú prax získanú v iných členských štátoch, ako aj prax získanú v členskom štáte, v ktorom žiadateľ žiada o uznanie svojho vzdelania, treba skúmať *práve vo vzťahu k odbornej kvalifikácii vyžadovanej právnou úpravou hostiteľského členského štátu*“ [62].

99. Súdny dvor v tejto súvislosti správne uznal, že pre prístup k právnickým povolaniam v hostiteľskom členskom štáte má rozhodujúci význam znalosť práva príslušného členského štátu. Súdny dvor uviedol, že túto znalosť nemožno jednoducho nahradiť niektorými znalosťami práva štátu pôvodu, a to aj v prípade, ak by právnické štúdium v oboch členských štátoch bolo porovnateľné tak z hľadiska úrovne získaného vzdelania, ako aj času a úsilia vynaloženého na tento účel. Súdny dvor na ilustráciu absurdnosti opačnej argumentácie pána Peślu uviedol, že táto argumentácia „by v konečnom dôsledku pripúšťala, že uchádzač *môže mať prístup k prípravnej praxi bez toho, aby mal čo i len najmenšie vedomosti tak z nemeckého práva, ako aj z nemeckého jazyka*“ [63].

100. Súdny dvor uviedol, že „článok 39 ES sa má vykladať v tom zmysle, že ak príslušné orgány jedného členského štátu preskúmavajú žiadosť štátneho príslušníka iného členského štátu, ktorý žiada o povolenie prístupu k takému praktickému vzdelávaniu, ako je prípravná prax, s cieľom následne vykonávať regulované právnické povolanie, tento článok *sám osebe neukladá* povinnosť týmto orgánom, aby v rámci skúmania rovnocennosti, ktoré požaduje právo Spoločenstva, vyžadovali od uchádzača nižšiu úroveň právnických vedomostí, ako je úroveň vedomostí osvedčená kvalifikáciou, ktorá sa vyžaduje v tomto

61 — Tamže, body 12 až 15.

62 — Tamže, bod 45 (doplnená kurzíva).

63 — Tamže bod 46 (doplnená kurzíva).

členskom štáte na prístup k takémuto praktickému vzdelávaniu“ [64].

c) Návrhy

101. Na účely tohto prejudiciálneho konania je relevantný vyššie uvedený záver vyplývajúci z judikatúry Súdneho dvora, že uznanie diplomu v hostiteľskom členskom štáte nemusí byť vôbec automatické [65]. Naopak, tento členský štát je oprávnený overiť v rámci porovnávacieho skúmania rovnocennosť zahraničného diplomu so zodpovedajúcim dokladom o vzdelaní, ktorý sa vydáva na jeho území [66]. Pokiaľ ide o doklady o právnickom vzdelaní, treba v zásade vychádzať z toho, že právne poriadky členských štátov sú odlišné, takže hostiteľský členský štát je podľa práva Spoločenstva oprávnený vyžadovať od držiteľa diplomu presnú znalosť práva hostiteľského členského štátu [67]. Právo Spoločenstva síce pripúšťa, ale nevyžaduje stanovenie menej náročných požiadaviek na právne znalosti žiadateľa, ako sú znalosti, ktoré osvedčuje kvalifikácia vyžadovaná v tomto členskom štáte na prístup k tomuto praktickému vzdelávaniu, v záujme voľného pohybu pracovníkov [68].

102. Súdny dvor tieto zásady rozvinul v rámci výkladu ustanovení primárneho práva obsiahnutých v článkoch 39 a 43 ES, ktoré sa týkajú voľného pohybu a usadenia sa pracovníkov. Z prednosti sekundárneho práva vyplýva, že pri posudzovaní druhej prejudiciálnej otázky treba v prvom rade vychádzať zo smernice 89/48. Táto skutočnosť však nebráni výkladu smernice 89/48 z hľadiska uvedených zásad, keďže táto smernica bola prijatá práve s cieľom realizácie základných slobôd, čo vyplýva z výberu právneho základu, ako aj z prvého odôvodnenia tejto smernice [69].

64 — Tamže, bod 65 (doplnená kurzíva).

65 — Pozri bod 92 týchto návrhov. V tomto zmysle aj MENGOZZI, P.: c. d., s. 1015, a PERTEK, J.: c. d., s. 638, ktorí uvádzajú, že smernica 89/48 koordinuje vzájomné uznávanie rovnocenných diplomov, ale vylučuje automatické uznávanie. Podobne tiež KRAUS, D.: c. d., s. 253, ktorý poznamenáva, že zo Zmluvy o ES ani zo smernice 89/48 nevyplýva právna povinnosť automatického a bezpodmienečného uznania zahraničných diplomov.

66 — Pozri body 92 až 95 a 98 až 100 týchto návrhov.

67 — Pozri bod 99 týchto návrhov.

68 — Pozri bod 100 týchto návrhov.

69 — V tomto zmysle tiež GÖRLITZ, N.:, c. d., s. 845, ktorý z výberu právneho základu a z prvého odôvodnenia smernice 89/48 vyvodzuje, že táto smernica predstavuje sekundárny právny akt, ktorého účelom je práve realizácia základných slobôd a v tomto prípade najmä voľného pohybu. Tento autor zastáva názor, že odôvodnenia smernice vytvárajú normatívne prepojenie medzi odbornými činnosťami, na ktoré sa vzťahujú základné slobody, a smernicou. Pozri aj CARNELUTTI, A.: L'Europe des professions libérales: la reconnaissance mutuelles des diplômes d'enseignement supérieur. In: *Revue du marché unique européen*, 1991, č. 1, s. 35, ktorý uvádza, že táto smernica je „príručkou“ zásad, ktoré sformuloval Súdny dvor vo svojej judikatúre týkajúcej sa vzájomného uznávania diplomov.

2. Článok 4 ods. 1 písm. b) smernice 89/48 ako právny základ

103. Uvedená judikatúra Súdneho dvora poskytuje dôležité usmernenia k výkladu článku 4 ods. 1 písm. b) smernice 89/48, keďže toto ustanovenie sa týka opatrení, ktoré je hostiteľský členský štát oprávnený prijať v oblasti uznávania zahraničných diplomov po ukončení porovnávacieho skúmania kvalifikácie žiadateľa. K týmto oprávneniam patrí možnosť vyžadovať za určitých podmienok, aby žiadateľ absolvoval adaptačné obdobie nepresahujúce tri roky alebo aby sa podrobil skúške spôsobilosti.

104. Podľa článku 4 ods. 1 písm. b) druhého odseku smernice má žiadateľ v zásade právo výberu. Hostiteľský členský štát môže napriek tejto zásade stanoviť buď adaptačné obdobie alebo skúšku spôsobilosti pre povolania, ktorých výkon si vyžaduje presnú znalosť vnútroštátneho práva a ohľadne ktorých poskytnutie rady a/alebo pomoci týkajúcej sa vnútroštátneho práva je základnou a stabilnou stránkou odbornej činnosti. Takýmto povolaním je nepochybne aj advokátske povolanie, keďže úlohou advokáta je poskytovať rady a/alebo pomoc jeho mandantom v oblasti vnútroštátneho práva [70]. Z toho vyplýva, že Rakúsko je oprávnené vyžadovať, aby žiadateľ absolvoval advokátsku skúšku, pokiaľ táto skúška zodpovedá definícii „skúšky spôsobilosti".

a) Advokátska skúška ako „skúška spôsobilosti" v zmysle článku 1 písm. g)

105. Advokátska skúška upravená v článku 1 RAPG (Rechtsanwaltsprüfungsgesetz, zákon o advokátskych skúškach) zodpovedá definícii „skúšky spôsobilosti" v zmysle článku 1 písm. g) smernice 89/48, keďže sa týka výlučne odborných znalostí žiadateľa. Táto skúška umožňuje overiť spôsobilosť žiadateľa na výkon advokátskeho povolania podľa požiadaviek platných v Rakúsku. Tieto požiadavky sú stanovené v článku 1 RAPG, podľa ktorého sa

70 — Rovnako aj VISÉE, J.-M.: c. d., s. 212, ktorý uvádza, že článok 4 ods. 1 písm. b) druhý pododsek smernice 89/48 sa vzťahuje na právnické povolania a najmä na advokátske povolanie. Pozri aj BALDI, R.: La liberalizzazione della professione forense nel quadro della direttiva comunitaria 21 dicembre 1988 (89/48 CEE). In: *Rivista di diritto internazionale privato e processuale*, roč. XXVII, 1991, č. 2, s. 349, ktorý vôbec nepochybuje o tom, že toto ustanovenie smernice sa priamo týka advokátskeho povolania. Na strane 25 svojej Správy Európskemu parlamentu a Rade o stave uplatňovania všeobecného systému uznávania diplomov vyššieho vzdelania, zostavenej podľa článku 13 smernice 89/48/EHS [KOM(96) 46 v konečnom znení], Komisia uvádza, že členské štáty si vyložili toto ustanovenie tak, že sa vzťahuje na advokátov, sudcov a iné justičné povolania, úradníkov s právnickým vzdelaním, patentových zástupcov, daňových poradcov, audítorov a účtovníkov.

musí preukázať „spôsobilosť prevziať a vykonávať zastupovanie vo verejnoprávnych a súkromnoprávnych veciach, ktorými je advokát poverený, ako aj jeho schopnosť vyhotovovať právne dokumenty a analýzy a písomne a ústne usporiadaným spôsobom prezentovať právne a skutkové okolnosti veci“. Rakúsko ako hostiteľský členský štát je podľa práva Spoločenstva oprávnené [71] stanoviť tieto požiadavky v súlade so zásadami sformulovanými v judikatúre Súdneho dvora. Článok 1 písm. g) smernice 89/48 navyše priznáva Rakúsku právo určiť „podmienky“ tejto „skúšky spôsobilosti“.

b) Podmienky, za ktorých môže hostiteľský členský štát vyžadovať skúšku spôsobilosti

106. Z článku 4 ods. 1 písm. b) druhej zarážky smernice 89/48 vyplýva, že hostiteľský členský štát môže vyžadovať, aby sa žiadateľ podrobil skúške spôsobilosti, ak povolanie regulované v hostiteľskom členskom štáte obsahuje jednu alebo viac regulovaných odborných činností, ktoré nie sú súčasťou povolania regulovaného v členskom štáte, z ktorého uchádzač pochádza alebo prichádza, a ktorej odlišnosť zodpovedá požadovanému špecifickému vzdelaniu a príprave v hostiteľskom členskom štáte a zahŕňa podstatne odlišný obsah od toho, ktorý sa vyžaduje na získanie diplomu predloženého uchádzačom.

i) Odborná činnosť, ktorá nie je upravená v členskom štáte, z ktorého uchádzač pochádza alebo prichádza

107. „Prax“, ktorá sa podľa článku 1 ods. 2 písm. d) RAO vyžaduje v Rakúsku, ale nie je súčasťou vzdelávania na účely výkonu advokátskeho povolania v Španielsku, treba považovať za „odbornú činnosť“, ktorá „… nie [je] súčasťou povolania regulovaného v členskom štáte, z ktorého uchádzač… prichádza“.

ii) Podstatný rozdiel vo vzdelaní

108. Podstatný rozdiel, ktorý podľa článku 4 ods. 1 písm. b) druhej zarážky musí spočívať v špecifickom vzdelaní, ktoré sa vyžaduje v hostiteľskom členskom štáte, vyplýva z toho, že prístup k advokátskemu povolaniu v Rakúsku majú iba tí žiadatelia, ktorí okrem základného vysokoškolského štúdia úspešne

71 — Pozri bod 101 týchto návrhov.

zložia advokátsku skúšku a absolvujú päťročnú prax. Podľa článku 1 ods. 1 a 2 RAO sú to totiž podmienky zápisu do zoznamu advokátov, ktorý umožňuje výkon advokátskeho povolania. Naopak v Španielsku na tento účel postačuje získanie titulu „Licenciado en Derecho", úspešné skončenie vysokoškolského štúdia a zápis do jednej z advokátskych komôr. Vzhľadom na to, že súčasťou vzdelávania na účely výkonu advokátskeho povolania v Španielsku nie je nijaká prax, treba tento rozdiel považovať za podstatný.

iii) Vzťah k predmetom, ktoré nezahŕňa diplom štátu pôvodu

109. Napokon hostiteľský členský štát môže vyžadovať, aby sa žiadateľ podrobil skúške spôsobilosti, iba ak sa tento rozdiel týka predmetov, ktoré sa podstatne odlišujú od predmetov, na ktoré sa vzťahuje jeden alebo viacero dokladov o vzdelaní, ktorých sa žiadateľ dovoláva.

súvislosti treba zohľadniť prípadné znalosti, ktoré žiadateľ už má a ktoré sa týkajú napríklad práva hostiteľského členského štátu. V tejto súvislosti môže mať rozhodujúci význam skutočnosť, že pán Koller úspešne ukončil nielen postredoškolské štúdium v Španielsku, ale predtým aj základné právnické štúdium v Rakúsku, a to tým skôr, že „diplom" v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48 môže pozostávať [73], ako už bolo uvedené, zo súboru dokladov o vzdelaní, takže titul „Magister der Rechtswissenschaften", ktorého držiteľom je žiadateľ, možno v zásade považovať za doplňujúci titul. Vzhľadom na podstatné rozdiely právnych poriadkov členských štátov však štúdium, ktoré pán Koller absolvoval v Španielsku, nie je doplnkom základného štúdia absolvovaného v Rakúsku, ale podstatne odlišným štúdiom. Preto ich možno porovnávať len do určitej miery. Okrem toho treba mať pri posudzovaní odbornej kvalifikácie na zreteli, že profil advokátskeho povolania môže byť v rôznych členských štátoch odlišný [74]. Úloha posúdiť v jednotlivom prípade, na ktoré oblasti vzdelania vyžadovaného v hostiteľskom členskom štáte sa diplom predložený žiadateľom nevzťahuje, prináleží podľa článku 1 písm. g) druhého odseku smernice 89/48

— Kvalifikácia získaná v Španielsku

110. Tak zo smernice 89/48, ako aj z judikatúry Súdneho dvora [72], vyplýva, že v tejto

72 — Rozsudky Morgenbesser, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, body 57, 62 a 67; a z 19. januára 2006, Colegio, C-330/03, Zb. s. I-801, bod 36.

73 — Pozri bod 58 týchto návrhov.

74 — Pozri CARNELUTTI, A.: c. d., s. 35, ktorý poukazuje na rozdiely týkajúce sa profilu advokátskeho povolania v jednotlivých členských štátoch. Tento autor uvádza ako príklad oprávnenia anglického solicitora, ktorý môže vykonávať niektoré funkcie, ktoré buď nie sú zlučiteľné s profilom francúzskeho advokáta alebo sa týkajú činností iných povolaní (advokát alebo právny radca a realitný maklér).

v konečnom dôsledku príslušným orgánom hostiteľského členského štátu.

— Vzťah medzi základným štúdiom a vzdelávaním na účely výkonu advokátskeho povolania

111. Zastávam názor, že vzťah medzi vzdelávaním na účely výkonu advokátskeho povolania a základným štúdiom v Rakúsku je jasnejší. Vzdelávanie na účely výkonu advokátskeho povolania v tomto členskom štáte je vzhľadom na jeho koncepciu založené na základom štúdiu, keďže nevyhnutným predpokladom sú znalosti práva získané v rámci tohto štúdia. Z tohto hľadiska ide o doplňujúce vzdelávanie, keďže jeho cieľom je umožniť uchádzačovi získať potrebnú kvalifikáciu a odbornú prax. Na rozdiel od výlučne akademického štúdia práva absolvovaného na univerzite má však vzdelávanie na účely výkonu advokátskeho povolania praktický charakter. Ako uvádza rakúska vláda [75], toto vzdelávanie, ktoré zahŕňa päťročnú prax a advokátsku skúšku, je z legislatívneho hľadiska odôvodnené snahou zabezpečiť v záujme fyzických a právnických osôb kvalitné právne služby, ktoré zodpovedajú požiadavkám praxe.

112. Popri praktickej organizácii vzdelávania na účely výkonu advokátskeho povolania v Rakúsku treba vziať do úvahy skutočnosť, že toto vzdelávanie zahŕňa oblasti, ktorým sa nevenuje dostatočná alebo žiadna pozornosť v rámci základného štúdia. K týmto oblastiam patrí účtovanie odmien a trov advokátov a pravidlá výkonu advokátskeho povolania. Ako uznáva [76] aj pán Koller vo svojich písomných pripomienkach, právna úprava odmien a trov advokátov sa v rámci výučby občianskeho práva procesného a trestného práva procesného na univerzite vyučuje len v obmedzenej miere. Pán Koller nevie preukázať ani praktické skúsenosti v týchto oblastiach. Znalosť tejto právnej úpravy je však základnou podmienkou výkonu advokátskeho povolania. Práve preto sa v článku 1 písm. g) smernice 89/48 výslovne uvádza, že pravidlá výkonu povolania môžu byť tiež predmetom skúšky spôsobilosti. Tvrdenia žiadateľa, podľa ktorých vzhľadom na to, že advokátske povolanie vykonáva už viac ako štyri roky, si osvojil právnu úpravu odmien a trov samoštúdiom, nespochybňujú potrebu verejnej kontroly jeho kvalifikácie.

113. Napokon treba poznamenať, že pri výklade článku 4 ods. 1 písm. b) druhej zarážky smernice 89/48 je potrebné prihliadať na piate odôvodnenie tejto smernice, podľa ktorého pre tie povolania, na výkon ktorých

75 — Pozri bod 16, s. 6 a 7 pripomienok rakúskej vlády.

76 — Pozri s. 24 pripomienok pána Kollera.

Spoločenstvo nestanovilo potrebnú minimálnu úroveň kvalifikácie, si členské štáty vyhradzujú možnosť stanoviť takúto úroveň s cieľom zabezpečiť kvalitu služieb na ich území. Vzhľadom na to, že smernica 89/48 ani iný právny predpis Spoločenstva neupravuje všeobecné požiadavky týkajúce sa prístupu k advokátskemu povolaniu, a preto členské štáty majú právomoc stanoviť požiadavky, a teda aj minimálnu úroveň vzdelania na účely výkonu advokátskeho povolania, právo Spoločenstva nebráni povinnosti žiadateľa podrobiť sa skúške spôsobilosti.

c) Čiastkový návrh

114. Rakúsko môže na základe oprávnenia uvedeného v článku 4 ods. 1 písm. b) druhej zarážky smernice 89/48 vyžadovať, aby sa pán Koller podrobil advokátskej skúške.

3. Povinnosť absolvovať päťročnú prax

115. Uvedenú povinnosť však treba odlíšiť od povinnosti žiadateľa absolvovať päťročnú prax.

116. Pokiaľ neexistuje príslušné oprávnenie, článok 4 ods. 1 písm. b) smernice 89/48 nemožno použiť ako právny základ na odôvodnenie povinnosti absolvovať praktické vzdelávanie určitej dĺžky.

117. Podľa článku 4 ods. 1 písm. a) hostiteľský členský štát síce môže vyžadovať, aby žiadateľ predložil dôkaz o odbornej praxi, ale iba v prípade, ak je dĺžka vzdelávania, ktoré žiadateľ preukazuje podľa článku 3 písm. a), aspoň o jeden rok kratšia, ako sa vyžaduje v hostiteľskom členskom štáte. Nič však nenasvedčuje tomu, že by sa bežná dĺžka štúdia v Španielsku natoľko odlišovala od dĺžky štúdia práva v Rakúsku, ktorú v tejto súvislosti treba považovať za smerodajnú. Ako som už uviedla [77], vo veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, treba zohľadniť skutočnosť, že pán Koller absolvoval iba za dva roky doplňujúce právnické vzdelávanie, ktoré podľa španielskeho práva zodpovedá štúdiu práva, ktoré v Španielsku obvykle trvá štyri roky.

118. Aj v prípade, ak by sme vzali do úvahy iba obdobie približne dvoch rokov, ktoré zodpovedá dĺžke nostrifikačného postupu, by však bolo veľmi nepravdepodobné, že článok 4 ods. 1 písm. a) by umožňoval vyžadovať

77 — Pozri bod 72 týchto návrhov.

absolvovanie päťročného praktického vzdelávania, ako je prax vyžadovaná v Rakúsku, a to tým skôr, že podľa prvej zarážky požadovaná doba odbornej praxe nemôže prevýšiť dvojnásobok chýbajúcej doby vzdelávania. Okrem toho článok 4 ods. 1 písm. a) štvrtý pododsek jasne stanovuje, že požadovaná odborná prax rozhodne nemôže byť dlhšia ako štyri roky. Preto by päťročná prax, ktorá sa vyžaduje v Rakúsku, v každom prípade prekročila maximálnu dobu, ktorú povoľuje smernica 89/48.

119. Napokon treba poukázať na právnu úpravu obsiahnutú v článku 4 ods. 2 smernice 89/48, ktorý výslovne stanovuje, že hostiteľský členský štát nemôže uplatniť ustanovenia odseku 1 písm. a) a b) súčasne. Toto pravidlo treba chápať ako zákaz kumulatívneho použitia oboch kompenzačných mechanizmov [78]. To pre vec, ktorá je predmetom konania vo veci samej, znamená, že Rakúsko nie je oprávnené vyžadovať dôkaz o odbornej praxi ako doplňujúcu podmienku na absolvovanie skúšky spôsobilosti.

120. Z toho vyplýva, že smernica 89/48 neposkytuje právny základ, ktorý by za okolností veci, ktorá je predmetom konania vo veci samej, odôvodňoval povinnosť absolvovať päťročnú prax.

4. Návrh

121. Na záver treba konštatovať, že Rakúsko síce môže vyžadovať od pána Kollera, aby sa podrobil skúške spôsobilosti, ale nemôže od neho vyžadovať, aby absolvoval aj päťročnú prax.

122. Na druhú prejudiciálnu otázku treba teda odpovedať v tom zmysle, že smernica 89/48 bráni norme vnútroštátneho práva, podľa ktorej držiteľ diplomu uvedeného v prvej prejudiciálnej otázke nie je oprávnený absolvovať skúšku spôsobilosti, pokiaľ nepredloží dôkaz o odbornej praxi vyžadovanej vnútroštátnym právom.

78 — Pozri BOIXAREU, A.: c. d., s. 7, ktorý uvádza, že článok 4 ods. 2 smernice 89/48 neoprávňuje hostiteľský členský štát, aby súčasne použil kontrolné mechanizmy uvedené v článku 4 ods. 1 písm. a) a b). PERTEK, J.: c. d., s. 8, v súvislosti s neskôr prijatým článkom 14 smernice 2005/36 tiež uvádza, že kumulatívne použitie oboch kompenzačných mechanizmov je zakázané.

VII — Návrh

123. Vzhľadom na uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položila Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission, takto:

1. Pojem „diplom“v zmysle článku 1 písm. a) smernice 89/48 zahŕňa doklady o vzdelaní vydané orgánom iného členského štátu, z ktorých vyplýva, že žiadateľ v tomto štáte spĺňa odborné požiadavky na prístup k regulovanému povolaniu, a ktoré bez toho, aby osvedčovali absolvovanie vysokoškolského štúdia aspoň trojročného trvania v tomto štáte, sú založené na uznaní príslušného dokladu o vzdelaní získaného v hostiteľskom členskom štáte, pokiaľ toto uznanie vychádza z doplňujúcej kvalifikácie, akou je napríklad vzdelanie vo forme štúdia a doplňujúcich skúšok, ktorá bola získaná v členskom štáte, v ktorom bol doklad o vzdelaní vydaný.

2. Smernica 89/48 bráni norme vnútroštátneho práva, podľa ktorej držiteľ diplomu uvedeného v prvej prejudiciálnej otázke nie je oprávnený absolvovať skúšku spôsobilosti, pokiaľ nepredloží dôkaz o odbornej praxi vyžadovanej vnútroštátnym právom.